Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-нэ гарана | № 269 (17392) | 1986 оной ноябриин 22, суббото | Сэн 3 мүн.

...СС-эй ЦК-гай ...ИТБЮРОДО

тойбо ушаруулдаг байха юм. Кадрова асуудалнууд урдынхидал адли шууд сэхээр бэелүүлэгдэнэгүй.

Хүдэлмэридэнь ехэ дутуу дундануудай ушаржа байһанда, областиин партийна, совет, ажахын зургаануудай, эхин партийна организацинуудай, ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгын яаха аргагүй удаангаар. залан сэхэ бэшээр шэнэдхэн хубилгагдажа байһанда Политбюро партиин Пермскэ обкомой, тэрэнэй бюрогой, обкомой, нэгэдэхи секретарь нүхэр Б. В. Коноплевой анхарал хандуулба. Съездын һүүлээрхи ажал ябуулгынгаа, мүн нютагай партийна органуудай хүдэлмэриин удхые, онол аргануудые гүнзэгыеэр, шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлжэ үзэхыень, дутуу дунданнуудые усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлхыень КПСС-эй обкомдо дурадхагдаа. Хурдадхалгын түлөө тэмсэлдэ коммунистнуудай, бүхы ажалшадай зохёохы ёһоор, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадахын, дээрэһээ доро хүрэтэр шэнэдхэн хубилгалгые эдэбхитэйгээр бэелүүлхын, мүрысөөнэй дүнгүүд тухай үргэнөөр мэдээсэжэ байхын, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые али бүхы талаарнь хүгжөөхын хэлэһэн үгэеэ ажал хэрэгүүдээрээ батадхахын тула партийна комитедүүд хаа хаанагүй таарамжатай эрхэ байдал байгуулха ёһотой гэжэ тэмдэглэгдээ.

Россин Федерацида байрын гэрнүүдые, социально-соёлой объектнүүдые һэльбэн шэнэлхэ, капитальна заһабарилгые эмхидхэхэ хэрэгые нарижуулан һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол баталагдан абтаба. Энэ талаар ниитэ нэгэн техническэ политика бэелүүлхыень, подрядай хэлсээнүүдээр зохихо хүдэлмэри ябуулха тухай РСФСР-эй Гэр байрын-граждан барилгын министерствэдэ даалгахыень тэрээн соо хараалагдана. Тиихэдээ 1990 он болотор байрын гэрнүүдые капитальнаар заһабарилгын хэмжээе, мүн тэдэниие һэльбэн шэнэлэлгые нилээд үргэдхэхөөр хараалагдана.

КПСС-эй делегациин Финляндиин Социал-демократическа партиин делегацитай хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй, нүхэр Е. К. Лигачевой Финляндиин Президент М. Койвистотой уулзалгын дүнгүүд Политбюрогой заседани дээрэ хаража үзэгдэбэ. Хүршэ Финляндитай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо али бүхы талаарнь бэхижүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд тэмдэглэгдээ. Олон жэлэй дүй дүршэл совет болон финн арадуудай хоорондохи этигэл найдал удаан болзорой аша үрэын асуудалнуудаар тэдэнэй хараа бодолой тааралдажа байлга манай оронуудай хоорондохи харилсаае бүри үндэр дээдэ хэмжээндэ гаргаха, амгалан ёһоор зэргэ оршолгын ба шахардуу шанга байдалые һуларуулгын политикын ехэ хараа түсэбтэй байһые үшөө дахин батална гэжэ этигэн найдажа байһанаа мэдүүлбэ. Хойто Европын оршондохи аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай шэнэ алхамуудые. түс районд ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай Хельсинкиэ гаргагдаһан үүсхэлнүүдые уласхоорондын олониитэ һайшаалтайгаар угтаһан байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Лаосой Арадай-революционно партиин IV съездын хүдэлмэридэ КПСС-эй делегациин хабаадаһан, нүхэр К. Фомвихан болон Лаосой бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй делегациин хэһэн хөөрэлдөөнүүд тухай нүхэр Г. А. Алиевай мэдээсэл шагнагдаа. Марксизм-ленинизмын ба социалис интернационализмын гол ёһонуудай үндэһэ һуури дээрэ КПСС-эй болон НРПЛ-эй, Советскэ Союзай болон Лаосой Арадай-Демократическа Республикын хоорондохи хани барисаае, али бүхы харилсаа холбооэ саашадаашье бэхижүүлхые, манай оронуудай арадуудай аха дүүгэй хани барисаае хүгжөөхын тула бүхы юумэ хэхые шиидэнхэй байһанаа баталбад.

Совет экономико хүгжөөлгын, кадрова политикын, манай ороной гадаадын политическэ хараа шугамые бодото дээрэнь бэелүүлгын бусад зарим асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ мүн лэ хэлсэгдэбэ.

V Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд

РЕСПУБЛИКЫН СОЁЛОЙ ЭРХИМ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДТЭ АМАР МЭНДЭ!

ҺАЙХАН ХЭРЭГҮҮДТЭ ЗОРИГЖУУЛАГ!

МҮНӨӨДЭР республикымнай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй ээлжээтэ V съезд Улаан-Үдэдэ боложо, тэндэ суглараһан делегадууд соёл болбосоролой хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэнь гээшэ. 12-дохи табан жэлдэ шиидхэгдэхэ социально-экономическа зорилгонуудтай зохилдуулан, республикынгаа соёлые, искусствые хүгжөөхэ асуудалнуудые тодоруулхын тула соёлшодой съезд зарлагдаһан байна.

Республикын соёлшодой туйлаһан амжалта бултанда мэдээжэ. Совет арадай эбтэй эетэй бүлэдэ ороһон буряад арадай соёл болбосорол хадаа ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай ашаар сэсэглэн һалбарһан түүхэтэй. Үнэхөөроошье, уран зураашадаймнай бүтээлнүүдэй выставкэ хариин оронуудта дэлгээгдэжэ гайхуулна, малшан хүнэй бүлэдэ түрэһэн басагад, хүбүүднай уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд болоно. «Лотос» гэжэ арадай ансамбль Францида альга ташуулна. Имэрхүү томо-томо һайхан жэшээ баримтанууд Буряадай соёл болбосоролой түүхэдэ үшоошье олоор олдохо юм.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, манай Буряад орон хүгжэнги уран зохёолтой, уран зурагтай, дуу хатартай, һайн дуратанай оюун бэлигые хүгжөөһэн, нэрэ солоо дуудуулһан спортсменүүдтэй республика болонхой гэжэ омогорхохо ёһоороо омогорхонобди.

Гэхэ зуура туйлаһан амжалтаяа урдаа барьяад, һанаагаа амаруулха эрхэ манда байхагүй. Илангаяа мүноо үедэ — КПСС-эй XXVII съездын хараалһан түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй бэелүүлэгдэжэ байхада, ороноо социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын замда гаргаха гол зорилгын табигдаад байхада, урдань туйлаһан амжалтаараа сэдьхэлээ ханаажа байха арга үгы бшуу.

Тиимэһээ республика дотороо соёлой, искусствын, спортын саашадаа улам ехээр хүгжэхын тула, ажалшадые, эдиршүүлые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхын тула юун хэгдэхэб гэһэн шухала хөөрэлдөөн мүнөөдэрэй соёлшодой съезд дээрэ болохоор хүлеэгдэнэ.

Соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ партийна анхарал хэрэгтэй гэжэ партиин XXVII съезд дээрэ үшөө дахин манда һануулагдаһан байна. Нээрээшье, партийна комитедүүдэй зүгһөө, ажахын, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө соёлой болон спортын хүгжэлтэдэ горитой анхаралай хандуулагдаһан газарта ажалай бүтээсэ һуралгүй дээшэлдэг, ажалшадай журам һайн байдаг, архиншадтай, ажал хэнгүй, бэлэн олзо олохо дуратай элдэб эсын этэгээдүүдтэй тэмсэл урагшатай байдаг. Жэшээ болгон, ЛВРЗ, авиазавод, Зэдын комбинат, Шэнэ-Бэрээнэй завод, Зэдын районой Оёорой совхоз, Селенгинскын ЦКК болон бусад ажахынуудые, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдые дурдамаар.

Заха холын Захааминай районой эгээл саадахи нютагуудай нэгэн — Санага. Тэндэхи соёлой байшанда хэмжээ ябуулганууд һонёор эмхидхэгдэнэ. «Санага» гэжэ дуу, хатарай арадай ансамбль имагтал район соогоо бэшэ, бүхы республика соогоо мэдээжэ болонхой юм. Һайн дуратанай уран бэлигые, хүгжөөхэ шэглэлтэй элдэб кружогууд соёлойнь байшанда хүдэлнэ. Мүн спортивна секцинүүдтэ ябаха дуратайшуул Санагада олон юм. Санагын совхозой хүтэлбэрилэгшэд имагтал хүн зоной оюун ухаанай эрилтые хангалга тушаа оролдодог бэшэ, харин өөһэдөө соёлой хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Ажахын үйлэдбэриин амжалтанууд эндэһээл үндэһэтэй гэжэ эли.

Теэд имэ жэшээнүүдэй хаа хаанагүй элбэг бэшэ байһанда халагламаар. Зарим партийна комитедүүд, нютагай Соведүүд, профкомууд, комсомол мүноо хүрэтэр соёлой хүдэлмэриие тоодоггүй гэхэ гү. али тэрэнэй аша үрые ёһотойгоор сэгнэдэггүй байна. Хүдөөгэй районуудта соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй һаяхан үнгэргэһэн конференцинүүд дээрэ имэрхүү дутуу дунданууд тон хурсаар шүүмжэлэгдэһэн байна.

Агуу Октябриин 70 жэлэй түүхэтэ ойе угтуулан, һууриин нютаг бүхэндэ — соёлой ба спортын эрхим эмхи зургаануудые байгуулхын түлөө хоёр жэлэй хүдэлөөн Загарайн районой ажалшадай үүсхэлээр республика доторнай соносхогдоһон юм. Түс түс районуудта соёл болбосоролые, спортые хүгжөөлгөөр түсхай түсэбүүд баталагдан абтаһан байгаа. Гэбэшье тэдэ түсэбүүдээ бэелүүлхын түлөө шанга тэмсэл бүхы районуудта адляар болоногүй. Мухар-Шэбэрэй, Яруунын, Түнхэнэй, Хэжэнгын районуудта, Баунтын, Хориин зарим ажахынуудта, предприятинуудта урдынхидаал адли һанаа амаргуанууд зандаа. Үнгэрхэдөө, зарим районуудта баталжа абаһан түсхай тэрэ документ тухайгаа, тэрээн соогоо ямар хэмжээ ябуулгануудые хараалһанаа мартажархиһан байна. Жэшээнь, Хэжэнгын, Улаан-Үдын Октябрьска районуудта болоһон конференцинүүд имэ байдалые балшыса элирүүлээ.

Соёл спорт хоёр зохилдуулагдан хабсархадаа, хүн зониие шэнэ ёһоор хүмүүжүүлгын сэгнэшэгүй һайн онол арга боложо үгэнэ. Тиимэһээ мүноо хаа хаанагүй соёлой-спортивна комплекснуудые бии болгохо гээшэ үе сагаймнай зайлашагүй эрилтэ мүн. Загарайн, Хойто-Байгалай, Зэдын, Кабанскын районуудтахи ажалшадай коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй КСК-нуудта тон ехэ анхарал хандуулдаг, моральнашье, материальнашье дэмжэлгэ үзүүлдэг болоһониинь тон һайшаалтай.

Гэхэ зуура бусад зарим районуудта соёлой-спортивна комплекснуудай саарһан дээрэ бии болгогдоод гү, али үсөөн тэды посёлогуудаар, хүдөөгэй хэдыхэн һууринуудаар хизаарлагдашаһые ямараар сэгнэлтэйб! Соёл ба спорт хүгжөөхэ, тэдэнэй хүдэлмэридэ үргэн ниитэ хүн зониие хабаадуулха хэрэгтэ ёһотойл албан хойрогоор хандаһан ябадал болоно бэшэ гү! Тоосоонууд, саарһанууд соо уншахада, республика дотор 92 КСК бии гэжэ ойлгохоор. Теэд үнэн дээрээ республика соомнай соёлой-спортивна хорёод комплекс худэлнэ бшуу!..

Соёлой-спортивна комплекснуудые нютаг бүхэндэ зүб гүримаарнь байгуулхын, ажахынуудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралые энэ хэрэгтэ сэхэ хандуулхын тула партийна комитедүүд эрид хэмжээнүүдые абаха бээ гэжэ найдахаар байна.

Мүнөөдэр һургуулида һуража ябаһан эдиршүүл,— үйлэдбэриимнай ерээдүйн хүсэн. Тэдэнэй ямараар хүмүүжэһэнһээ, үзэл бодолойнь ямараар бүрилдэһэнһөө ороноймнай ерээдүйн хуби заяан дулдыдаха байна. Тиимэһээ хүүгэдэй уран бэлигые, спортивна шадабарие хүгжөөлгэдэ тон наринаар, харюусалгатайгаар хандаха гээшэ бидэнэй нангин уялга. Жэшээнь, «Алтан шайба», «Арһан бүмбэгэ», «Сагаан тэргэ» мэтын Хүүгэдэй бүхэсоюзна спортивна наадануудые үнгэргэлгэдэ ёһын тэдысэ хандаха ябадал һүүлэй үедэ ажаглагдаа. Жэшээнь, «Арһан бүмбэгэ» гэжэ футболоор үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй республиканска нааданай «Локомотив» стадиондо болохоdo, харагшад орой сугларааагүй. Хооһон стадион дээрэ наадажа байһан эдир футболистнуудай сэдьхэлдэ ямар бодол бүрилдэжэ байгааб!! ВЛКСМ-эй обком, республикын Гэгээрэлэй министерство, республиканска спорткомитет хоорондоо үгэеэ ойлголсоногүй, хүүгэдэй дунда спорт дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ албан хойрогоор хандана гэжэ энэ ушар гэршэлнэ бэшэ гү!

Соёл болбосоролые хүгжөөхэ хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй гол шухала асуудалнууд олон. Зүгөөр мүнөөдэр хурсаар табигдаад байһан асуудалнууд дары шиидхэгдэхэ, соёл болбосоролые шэнэдхэн хубилгаха тушаа КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хараалагдаһан зорилгонууд бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Хамаг дутуу дундануудаа шамдуухан усадхажа, Агуу Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха хэрэгтэ республикын соёлшодой V съезд хүн бүхэниие зоригжуулаг лэ!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадууд — Баргажанай районой Хилганын колхозой парткомой секретарь В. Д. Линхоев, Яруунын районой «Яруна» гэжэ дуунай ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Л. М. Черепанова, Прибайкалиин районой Турунтаево тосхоной соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Н. А. Богданов, Хэжэнгын районой Хөөрхын хүдөөгэй клубые даагша С. Б. Бальжинимаева гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үндэр шагналнууд барюулагдаба

КПСС-эй обкомой Ехэ зал соо республикын соёлой бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ орден, медальнууд барюулагдаба. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков**, КПСС-эй обкомой секретарь **К. К. Шомоев** гэгшэд Эхэ оронойнгоо хайра шагналнуудта хүртэгшэдтэ орден, медальнуудые, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудые сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро барюулба.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай артистка, СССР-эй арадай артистка Л. П. Сахьяновада Ленинэй орден зүүлгэбэ. Удаань Арадуудай Хани барисаанай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудые уран зурааша А. В. Казанский, республикын соёлой министрэй орлогшо Д. Ш. Яхунаев, уран зохёолшо Ц-Д. Р. Галанов, Яруунын районой соёлой байшангай «Яруна» гэжэ арадай ансамблиин хормейстер Л. М. Черепанова, гүрэнэй ород драмын театрай артистка Г. Д. Шелкова гэгшэдтэ сугларагшадай альга ташалган доро барюулагдаба.

Тэрэшэлэн «Буряадай АССР-эй арадай поэт», «Буряадай АССР-эй арадай артист», «Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша», «Буряадай АССР-эй габьяата артист», «Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша», «Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгоһон тухай, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудые соёлой бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ барюулагдаба.

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадууд Соведүүдэй талмай дээрэ ерэжэ, дэлхэйн пролетариадай Агуу багша В. И. Ленинэй памятнигта баглаа сэсэгүүдые табиба.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ХАНАМЖАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Улаан-Үдэ хотын «Прогресс» кинотеатр соо ноябриин 21-дэ республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадууд — кинофикаторнуудай уулзалга үнгэрөө.

Кинофикациин талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ В. Г. Батомункуев уулзалга нээгээ. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые республикын кинофикаторнуудай хэр зэргэ бэелүүлжэ байһан тухай тэрэ хөөрөө. Байгша ондо 10 һарын түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэн Ахын, Баргажанай, Бэшүүрэй, Загарайн, Захааминай, Ивалгын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хурамхаанай кинофикаторнуудай ажалые элидхэлшэ онсо тэмдэглээ. Социалис мүрысөөндэ илаһан Хойто-Байгалай районойхидые тэрэ амаршалаа. Мүн РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн киномеханигууд Б-М. С. Дашиевые (Зэдэ), М. М. Усольцевые (Түнхэн), В. Г. Хамагановые (Аха) сугларагшад халуунаар амаршалаа.

Түсэбтэ даабаринууд болон социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэдэ, ажалаа шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ һаад болодог дутуу дунданууд тухай ханамжатай хөөрэлдөөн болоо. Улаан-Үдын киносетиин дирекциин директор А. С. Лобанова, Кабанскын киносетиин дирекциин директор М. Д. Жарников, хотын «Дружба» кинотеатрай директор Е. Ц. Цыденова, Захааминай киносетиин дирекциин директор Б. Ж. Доржиев, бусад энэ хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Т. САМБЯЛОВА.

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездэ ерэһэн Ивалгын районой делегадуудтай уулзалга гадар трикотаж хубсаһанай фабрикада үнгэрбэ. Фабрикын директор А. Д. Тармаев, партийна комитедэй секретарь П. А. Соколов, профкомой түрүүлэгшэ Р. Ф. Павлова делегадуудые халуунаар угтажа, фабрикатаяа танилсуулба.

ДЕЛЕГАДУУД АЙЛШАЛАА

Айлшад нэхэлгын, эсхэлгын, будалгын цехүүдэй хүдэлмэреэр һонирхоо. Залуушуулай сүлөө сагаа хайшан гээд үнгэргэдэг тухай, хүгжэм, хатарай кружогуудай хүдэлмэри, спортын зүйлнүүдээр бэеэ һорихо арга боломжонууд тушаа асуудалнуудта фабрикын хүтэлбэрилэгшэд харюу үгэһэн байна.

Оронгын соёлой байшангай директор, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ С. С. Содномова, Ивалгын райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша М. Б. Хабитуева, Ивалгын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо В. С. Неустроев, уран һайханай хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаадагша Н. Ц. Дымбрылова гэгшэд делегадуудай дунда ябалсаба.

И. ТУМУРОВА.

ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭЭ

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездэ зорюулагдаһан Совет Буряад ороной уран зураашадай бүтээлнүүдэй выставкэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо баяр ёһололой оршон байдалда үсэгэлдэр нээгдэбэ.

Энэ выставкэ республикымнай уран зураашадай һүүлэй хорин жэлэй хүдэлмэриин тоосоон болоно. Эндэ уран зурагууд, графическа, скульптурна, театрально-шэмэглэлэй бүтээлнүүд, арадай урашуулай шэмэглэл, гоёолгын зүйлнүүд, бүхыдөө 100 гаран уран бэлигтэнэй 700 шахуу бүтээл хүн зоной һонорто табигдаба.

РСФСР-эй арадай уран зураашад Д-Н. Д. Дугаровай, А. В. Казанскиин, А. Н. Сахаровскаягай, А. И. Тиминэй, РСФСР-эй габьяата уран зураашад А. А. Окладниковай, Советскэ Союзай Герой Г. Н. Москалевой, С. Р. Ринчиновэй болон бусад уран бэлигтэнэй һүүлэй хорин жэлэй туршада бүтээһэн зурагууд олоной анхарал татана.

Дээрэ дурсагдаһан хугасаа соо бэлигтэй бэрхэ олохон уран зураашад урган гараа. Эдэ хэд бэ гэбэл, уран зураашад Б-Н. Доржиев, А. Цыбикова, Н. Рябов, В. Николюк, график Б. Тайсаев, А. Хоренов, Н. Соктоева гэгшэд мүн. Хүсэл зориг түгэлдэр эдэ залуушуулай бүтээлнүүд тоосоото выставкэдэ ёһотой һуурияа олонхой. «Россин залуу наһан» гэһэн бүхэроссин выставкэдэ тэдэнэрэй зурагууд дэлгээгдэхэ юм.

Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадууд, Улаан-Үдэ хотын олониитын түлөөлэгшэд выставкэдэ олоор сугларба.

Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зурааша Д-Н. Д. Дугаров баяр ёһололые нээжэ, оролто үгэ хэлээ. Удаань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов үгэ хэлэхэдээ, эндэ сугларагшадые халуунаар амаршалаад, республикын уран зурагай искусствын һүүлэй жэлнүүдэй хүгжэлтэ тухай тогтожо, бэрхэ олон зураашадай нэрэнүүдые дурдаһан, зохёохы ажалдань амжалта хүсэһэн байна.

Выставкэ нээлгын үедэ КПСС-эй обкомой секретарь К. К. Шомоев, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таһагай инструктор Ю. Ф. Уткин, РСФСР-эй Соёлой министерствын хүдэлмэрилэгшэ А. С. Орешкина, КПСС-эй обкомой таһагуудые даагшанар В. М. Горлов, Л. Ч. Нимаева, республикын соёлой министр Д. Т. Цыремпилов болон бусад харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд байлсаа.

Д. АМОГОЛОНОВ.

СССР-тэ ЕРЭБЭ

...дром дээрэ Премьер-Министрые угтаһан байна.

* * *

Гадаадын хэрэгүүдэй министр Х. Ван ден Брук Нидерландын правительствын толгойлогшые үдэшэжэ ябана.

* * *

Энэл үдэр Кремль соо Н. И. Рыжковой, Р. Любберсын хоорондо хөөрэлдөөнүүд эхилбэ. Совет-нидерландын хоёр талын харилсаае хүгжөөлгын үндэһэн шухала асуудалнууд, мүн Рейкьявигта болоһон уулзалгын һүүлээр уласхоорондын байдалай ямар байһан тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Мүнөө үеын гол шухала зорилгые шиидхэхын — ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула Европын зүүн ба баруун хубинуудай хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ гээшэ онсо шухала удха шанартай гэжэ правительствануудай толгойлогшонор тэмдэглэбэ. Иимэ зорилготойгоор нэгэ нэгэнэйнгээ политикые, ябуулгануудые бүри һайнаар ойлгохо шухала.

Рейкьявигта үгэеэ ойлголсоһоной үндэһөөр ядерна ба замбуулинай буу зэбсэгүүдээр Советскэ Союзай оруулһан шэнэ комплексно дурадхалнууд буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ амжалта туйлаха арга олгохо байна гэжэ Н. И. Рыжков тэмдэглээ. Энэ асуудалда хуушанай ёһоор, гуримаар хандажа болохогүй.

Экономикын, худалдаа наймаанай, эрдэм соёлой асуудалнуудаар хоёр талын харилсаанай хүгжэжэ байһые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Нидерландын Премьер-Министр һайнаар сэгнэбэ. Промышленна хамжаан, хамтын предприятинуудые байгуулга гэхэ мэтын экономическа харилсаанай шэнэ түхэл шэнжэнүүдые гуримшуулхын, хэрэглэхын тула хоёр ороной правительстванууд ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахые хараална гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ. Гуманитарна асуудалаар, эрдэм, соёлой, спортын талаар харилсаа холбоогоо эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

* * *

Р. Любберс болон тэрэнэй һамганай хүндэлэлдэ СССР-эй правительство Кремлиин Ехэ ордон соо сайлалга хээ.

Совет талаһаа — Н. И. Рыжков һамгантаяа, Э. А. Шеварднадзе, Н. В. Талызин болон бусад түсхай тушаалтад байгаа.

Хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн сайлалга дээрэ Н. И. Рыжков, Р. Любберс үгэ хэлэбэ. Тэдэнэй хэлэһэн үгэнүүд анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар угтагдаһан байна. (ТАСС).

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ТҮРҮҮШЫН ДҮНГҮҮД НАЙДУУЛНА

Байгша ондо түрүүшынхеэ 60 мянган центнер үбһэн, 175 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэбэ, 62 мянган центнер силос, 7700 центнер сенаж дарагдаба. Үхэр, хони, адууһа олоор үсхэбэрилдэг байһандаа манай совхоз район доторoo эгээл томо ажахы гэжэ тоологдоно.

Нуга сабшалангаа эзэн ёһоор ашаглажа, үрэжэлыень һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһан совхозой нэгэдэхи отделениин луговодууд гектар бүриһөө дунда зэргээр 20,3 центнер үбһэ абаа. Бүхыдөө эндэ 21 мянган центнер үбһэн бэлэдхэгдээ. Энэ тэжээлынь I—II классай шанартайгаар һурилэгдөө юм. Мүн хоёрдохи отделенидэ 16650 центнер үбһэн һайн шанартайгаар бэлэдхэгдэбэ. Эндэ гектарһаа дунда зэргээр 17,3 центнер ургаса хуряагдаа.

Ажахымнай нуга сабшалан гол түлэб жалгын дундуур, хадын хормойдо, ой модоной, шугы бургааһанай захаар оршодог. Тиимэһээ эндэ машина, техникэ үргэнөөр хэрэглэхын аргагүй юм. Социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажалаа һайнаар эмхидхэһэн үбһэшэдэй звенонууд һайн дүнгүүдые туйлаа. Үнгэрһэн нажар эсэсэй дүнгүүдые согсолходо, Г. Дашамолонов, Н. Лайжатов, А. Жаркой, Г. Базаров, В. Дылгыров, С. Тогмитов болон бусадай звеногой гэшүүд түсэбөө 1,5—2 дахин үлүүлһэн байба. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ урдынхиһаа эртүүр түгэсхэгдэжэ, ороохо таряа хуряаха, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хаһаа эмхитэйгээр эхилхэ арга олгоо.

Манай таряашад, механизаторнууд магтаалтайгаар ажаллаа. Бүхыдөө таригдаһан 2035 гектар таряалангай ургаса хуряагдажа, гектар бүриһөө дунда зэргээр 13,9 центнер шэниисэ, обёос, ешмээн абтаа. Тиигэжэ дүн хамта 23800 центнер таряан амбаарлагдаһан байна. Энэмнай һүүлэй табан жэлэй эгээл ехэ амжалта болоно. Дүршэлтэй механизатор Виктор Амуровай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд дааагдаһан таряалангайнгаа гектар бүриһөө 16,7 центнер таряа сохижо абаһан алдартай. Ажахын Хуртагадахи 2-дохи отделениин Цырен Соктоевой бригадын механизаторнууд дунда зэргээр 15 центнер шэниисэ хуряагаа. Мүнөө ерэхэ хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ үрэһэ хүрэнгэ хүсэд һайнаар сэбэрлэгдэжэ, складта оруулагданхай. Урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ, бүхыдөө 1000 гаран гектарта намарай паар хахалагданхай.

Огородой эдеэ суглуулдаг М. С. Николаевагай звеногой гэшүүд гектарай дунда зэргээр 420 центнер овощ абажа, хараалһан түсэбөө бэелүүлбэ. Хартаабха, корнеплод ехээр ургуулагдаа.

Зунай һарануудта һайн шанартай, хямда сэнтэй мяха элбэгээр үйлэдбэрилхэ түсэб бэелүүлэгдэбэ. Мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые бэлшээридэ хэрууһалһан малай толгой бүриин шэгнүүрые хоногой дунда зэргээр 952 граммаар нэмээгээ. Гэхэтэй хамта дүй дүршэлтэй, ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг малшад даажа абаһан хашарагуудайнгаа, голодоһондо гаргагдаһан үнеэдэйнгээ туд бүриин шэгнүүрые хоногой 1000 граммһаа үлүү нэмээһэн байна. Онсолбол, Чойжин-Нима Цыбикжапов, Иннокентий Буянтуев, Эрдэм Цыреторов, Тогтохо Будаев гэгшэд малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхын нэгэ килограммаар дээшэлүүлээ. Тиихэдэ Ленинэй, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордено Геннадий Дулмаев жаран эмэ хашараг Самсаалай бэлшээридэ харууһалхадаа, тус бүриинь шэгнүүрые хоногой 1208 граммаар нэмээбэ. Энэнь районой эгээл эрхим дүн болоно.

Гурбадахи отделениин мал адуулагшад үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоногой дунда зэргээр 1040 граммаар нэмээжэ, ажахы дотороо эрхимлээ. Совхознай гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэнь. Үнгэрһэн һарануудта 4742 центнер мяхан гүрэндэ тушаагдаа. Һаядаа зуу гаран адуу морид мяханай комбинадта тушаагдахань.

Туганнуудые хүхүүлжэ түлжүүлдэг гүүртэнүүдэй малшад амжалтатай. Ажахыда нёдондонойхиһоо туганнууд олоор абтаа, гарзань нилээд доошолоо. Хасууртада, Харганаада байрладаг Санжай Тогмитовай даадаг гүүртын малшад эрхим дүнгүүдые туйлаба. Үнинэй коммунист, нютагай Советэй депутат Санжай Данзанович СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1986 оной августын 29-нэй Указаар «Ажалай шэн габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаа.

Гүрэн түрын үндэр шагналда хүртэгшэдэй дунда манай совхозой хоёр хонишон бии. Үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хурьга түлжүүлхэ, нооһо, мяха үйлэдбэрилхэ түсэбүүлээ дүрбэн жэл соо бэелүүлһэн ахалагша хонишон Елена Ринчиновна Норбоева Ленинэй, хонишон Вера Доржиевна Базарова Ажалай Алдар Солын II шатын орденуудаар шагнагдажа, нютагайнгаа хүн зоной халуун магтаалда хүртэбэ. Байгша ондо эдэнэй даадаг бригаденуудта 100 эхэ хонин бүриһөө 115—120 хурьган абтаа. Манай ажахын хонишод бүхыдөө 100 эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 98 хурьга түлжүүлбэ. «Зуутанай» зэргэдэ Долсон Очирова, Елена Раднаева, Никита Санжанов, Иван Цыбиков гэгшэд оролсонхой.

Ажахымнай һү һаалиин гурбан фермын һаалишад һүүлэй жэлнүүдтэ сагаан эдеэ элбэгээр абадаг болоо. Мүрысөөнэй манлайда Хуртагын фермын һаалишад гаранхай. Залуу мэргэжэлтэн Владимир Шойдоповой фермые даадаг болоһонһоо хойшо сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ даабари сүм бэелүүлэгдэнэ. Фермын коллектив байгша ондо гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө октябриин эхиндэ дүүргээ. Тэдэнэр үнеэн бүриһөө жэлэй туршада дунда зэргээр 2000 килограмм һү абахын түлөө тэмсэнэ.

Үнгэрһэн һарануудта совхоздо 10636 центнер һүн үйлэдбэрилэгдэжэ, 9740 центнер продукци гүрэндэ худалдагдаа. Бүхыдөө гүрэндэ 10950 центнер сагаан эдеэ худалдаха жэлэй түсэб декабриин 10-да бэелүүлэгдэхээр багсаагдана. Ажахымнай 33 һаалишан мүнөө иимэ зорилготойгоор ажаллана.

Мүнөө үедэ малай гүүртэ, отара, фермэнүүдтэ 6200 үхэр, 11500 хонин, 1100 адуу морин үбэлжэжэ байна. Жэшээнь, Дабаанда, Хобхондо, Улэнгэдэ малай шэнэ байранууд ашаглалгада оруулагдаа. Бүргын-Эхин, Усановка, Хажуу, Жалга, Шомойходохи үхэрнүүдэй, хонидой байранууд, малшадай гэр байранууд һэльбэн шэнэлэгдээ, дулаалагдаа. Фермэ, гүүртэ, отаранууд үбһэн, зеленко, һолоомо, талха таряанай зүйлөөр хангагдана. Тэжээлэй бүхы цех, кухнинууд хүдэлгэгдэнэ, үһа бүлеэдхэхэ, холимог тэжээл халуун уурална, үһанда эһээхэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой.

Совхозоймнай бүхы һалбариин хүдэлмэришэдэй ажал хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэжэ, чек хэрэглэхэ гурим нэбтэрүүлэгдэнхэй. Үйлэдбэридөө шэнэ онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлхэдэ алишье талаараа ашаа үрэтэй гэжэ мэдээжэ. Хамтын подрядай гуримда оруулагдаһан коллективэй гэшүүд бага гаргашатайгаар, һайн шанартай продукци ехээр үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэнэ. Коллектив бүхэндэ эдэбхи, үүсхэлэй, ажалай эршэ бадаруулагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ ажалай журам нилээд һайжараа. Архиншадтай шангa тэмсэл ябуулагдана. Мүнөө Хамни, Хуртага, Бүргэ, Усановка һууринууднай архидалгагүй байдалтай нютагууд болонхой. 1985 ондо ажахымнай нилээд ашаг олзотой байгаа һэн. Совхоздомнай мүнөө ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха элдэб барилганууд хэгдэнэ. Байгша ондошье эрхим үрэ дүнгүүд туйлагдажа, нёдондонойхиһоо хоёр дахин шахуу олзотойгоор жэлээ түгэсхэхөөр хараалнабди.

А. МОРОЛДОЕВ,
Захааминай районой Хамниин совхозой директор.

ТУҺАТАЙ ҺУРАЛСАЛ

Политическэ гэгээрэлэй байшан соо партиин горкомууд, райкомуудай пропаганда болон агитациин таһагуудые даагшанарай гурбан неделиин курсанууд эхилбэ.

Тэрэнэй үедэ марксистско-ленинскэ теориие хүгжөөлгэдэ партиин XXVII съездын оруулһан хубита, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн КПСС-эй стратегическэ хараа шэглэл, партиин гадаадын политикын холын хараата гол зорилгонууд ба шэглэлнүүд, шэнэ эрхэ байдалда партийна хүдэлмэриие хубилган шэнэдхэлгэ гэхэ мэтэ асуудалнууд шудалагдаха юм.

Түрүүшын үдэртэ КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таһагые даагша В. М. Горлов «Партиин XXVII съезд социальна ажал хэрэгтэй үзэл сурталай хүдэлмэриин холбоое бэхижүүлгэ» гэһэн элидхэл хээ.

Курсанууд үргэлжэлһээр.

ЭРХИМҮҮДЭЙ ТООДО ОРОЛСОХООР

Вениамин Андреевич Падеринэй хүтэлбэрилдэг һү һаалиин фермын һаалишадай дунда социалис мүрысөөн ашаг үрэ ехэтэйгээр эмхидхэгдэнхэй. Дүршэл баянтай механизатор ябаһан Вениамин Андреевич малшадайнгаа хэдэг хүдэлмэриие хүнгэдхэжэ, эбдэрһэн түхеэрэлгэнүүдыень саг соонь заһабарилжа үгэхын хойноһоо хододоо оролдожо ябадаг ёһотойл хүтэлбэрилэгшэ юм.

Мүнөө тэрэнэй хүтэлбэрилдэг фермын һаалишад үнгэрөөд байһан арбан һарын дүнгөөр абаһан уялгануудаа үлүүлэн дүүргэһэн байна. Творогоской шубуунай фабрикын һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ һаалишад В. В. Мошкина, П. Г. Маркова гэгшэд түрүүлжэ ябана. Эдэнэр үнгэрһэн үедэ үнеэн бүриһөө 2800 килограмм һү һаагаад байна. Фермын нүгөөдэ һаалишад М. А. Кузнецова, Г. В. Соловьева, Т. С. Власова болон бусад эрхимлэгшэдһээ бага зэргэ гээгдэнэ. Эдэнэрэй абаһан уялга, түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ мал адуулагшад А. Ф. Гусев, М. Я. Хлыстов, В. К. Суханов, слесарь В. М. Кузнецов, тугалшан Д. Г. Федосеева гэгшэд горитой туһаламжа үзүүлжэ ябадаг юм.

Ажахын түрүү фермын коллектив һү үйлэдбэрилхэ байгша онойнгоо даабариие Августын Октябриин һайндэртэ дүүргэһэн тухайгаа элидхээ һэн.

— Фермын бүхы һаалишад жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө 3000 килограмм һү һаажа, район дотороо дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимүүдэй тоодо оролсохоор эрмэлзэнэ,— гэжэ Шигаевай фермые даагша В. А. Падерин хөөрэнэ.

Б. СОТНИЧ,
манай штатнабэшэ корр.
Кабанскын район.

АРМЕНИИН ССР. Электрын элшэ хүсэ арьбадхалга хадаа тэрэниие гамтайгаар хэрэглэхэ, мүн зайн галай элшэ хүсэ багаар гаргашалдаг, аша үрэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ гэһэн удхатай. Ереванай «Луйс» («Гэрэл») гэһэн үйлэдбэриин нэгэдэл электролампанууд болон гэрэлтүүлгын техническэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг оронoймнай томо предприятинуудай нэгэн юм. Юрын лампочкануудһаа томошье бэшэ аад, байрын гэрнүүдые болон ниитын байшангуудые гэрэлтүүлхэдэ халадаггүй люминесцентнэ лампочканууд эндэ бүтээгдээ. Эдэ лампочкануудые гэрэлтүүлхын тулада электрын багахан элшэ хүсэн хэрэгтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: инженер-конструкторнууд С. Бштикян (зүүн гарһаа) Н. Геворкян хоёр шэнэ лампочкануудые стенд дээрэ туршажа үзэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

ХОТОГОРОЙ ЭЗЭН

Хориин совхозой Аланай отделенидэ туганнуудые эхэтэйнь байлгажа, томо болгодог хоёр гүүртэ бии. Тэдэнэйнь нэгые Хотогорой бэлшээриин эзэн гэжэ нютаг нугадаа суурхаһан Валентина Галдановна Ринчинова даажа абаад, эрхим һайнаар харууһална.

Хотогор нютаг үбһэ ногоогоор баян бэлшээрээрээ мэдээжэ болонхой. Зунай сагта зүүн урдуурнь годирон урдаһан горхоной эрье зубшан ургаһан үргэлжэ һөөг бургааһан тэбхын харагдаха. Зүгөөр үбэлдөө һалхигүй далда номгон даа. Үглөө, үдэшэндөө яһанай хүудамаар үлеэдэг хорон хүйтэн жабар үзэгдэдэггүй.

Һүүлэй арба гаран жэлэй хугасаа соо эндэ Валентина Ринчиновагай гүүртэ үбэлжэнэ.

Энэ намарай шара набшын үеэр совхозой директорэй орлогшо И. И. Маркюсеевтэй ниитын адууһа малай үбэлжэлгэдэ бэлдэһые шалгажа кишэ хүрэжэ ерээ бэлэйбди.

Баруун-урдахи бооринн оройһоо дурамбайдахада. Һүрэг малай таряалангай үлөөдэһэн дээрэ атарлан бэлшээжэ ябахань альган дээрэ мэтээр харагдана.

Тээ саанань үбэлжөөнэйнь хаамал оройтой хашаа, үндэр хорёо, малшадай байрын гэр тэбхынэ.

— Эндэхи буусын ногоон одоол шэмэтэй һайнаар абтаа юм,— гэжэ ажахын ахамад мелиоратор, мүнөө директорэй орлогшоор хүдэлжэ ябаһан Игорь Ильич Маркюсеев хэлэхэ зуураа,— һүүлэй үедэ эндэхи сабшалан горхоной уһаар ундалуулагдадаг болоо, энэ зундаа үтэг шэбхэтэй, һайнаар уһалагдаһан газарһаа яһала баян ургаса абтаа, совхоздо газарай үрэжэл һайжаруулха талаар горитойхон ажал ябуулагдана,— гэжэ нэмэбэ. Малайнь аргал үдэр бүхэндэ суглуулагдажа, сабшалан дээрэ гаргагдана. Хабартаа газарай хүрьһэнэй гэдэжэ эхилхэдэ шэбхээ борнойлжо хүрьһэндэнь нидхэрдэг гуримтай.

Партиин гэшүүн Валентина Галдановагай даадаг гүүртэдэ хамтадаа 126 үнеэн болон гунжан адуулагдана.

Жэлэй эхинһээ хойшо 80 тугал абтаад, бултадаа бүрин бүтэнөөр тэнжүүлэгдэнэ. Зунай һарануудай туршада туганнуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые хоногой 1160 граммаар нэмээжэ, Валентина Галдановна Жалма Аюшеева хоёр партиин Хориин райкомой болон арадай депутадуудай районно Советэй гүйсэдкомой зүгһөө шагналда хүртэһэн байха юм.

Имагтал ажал хүдэлмэридөө бодото эзэн ёһоор хандадаг хүнүүдэй оролдолгоор үйлэдбэри дээрэ амжалта туйлагдана гээшэ. Энээниие һайнаар ойлгоһон Валентина Галдановна отделениингээ эрхим малшадай нэгэн Цырен-Ханда Батуевагай партиин гэшүүндэ кандидадаар орохыень зууршалһан байха юм.

— Залуу малшан Цырен-Ханда Батуева ямаршье ажалда харюусалгатайгаар хандадаг, заабол эсэстэнь хүргэжэ һаладаг хүн. Энэ нүхэрнай шамбай бэрхээр хүдэлнэ. Мүнөө хани Анатолий нүхэртээ гүүртэ даажа абанхай. Бидэ хоорондоо мүрысэнэбди. Ходо ябалсажа, шадал зэргээрээ туһа хүргэхые оролдогшоб,— гэжэ нүхэр Ринчинова мэдүүлээ бэлэй.

Партиин гэшүүн, районно Советэй депутат В. Г. Ринчинова хонишод, малшадай байра байдалые, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые һайжаруулха, мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр болгохо хэрэгтэ горитойхон анхаралаа хандуулдаг байна.

Арадай һунгамал В. Г. Ринчиновагай даадаг коллектив үнгэрэгшэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй хугасаа соо үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, районой малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн, олоной магтаалда хүртэһэн байна.

Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлһэнэйнгөө түлөө Хориин совхозой эрхим малшан Валентина Галдановна Ринчинова үндэр шагнал — Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнагдаа бэлэй.

Энэ орден барюулха үедэнь, нүхэр Ринчинова саашадаа үшөө һайнаар ажаллажа, бүри үндэр дүнгүүдые туйлахын түлөө тэмсэхэб гэжэ мэдүүлээ һэн.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентина Ринчинова.
А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

Комсомолой ажабайдал

ХҮДЭЛМЭРИЕЭ ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ

Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгын управлениин тоосоото-һунгалтын комсомолой конференци боложо үнгэрбэ. Энэ конференци үйлэ хэрэгүүдээр баян жэлдэ үнгэрбэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Конференци шэнэдхэн хубилгалгын туг доро үнгэрөө гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд мүнөө үедэ хуушанайхяараа хүдэлжэ болохогүй гэжэ нэгэн дуугаар хэлээ. Илангаяа бүхэсоюзна комсомолой габшагай барилгын түлөөлэгшэдтэ муугаар хүдэлжэ болохогүй ха юм. Эндэхи комсомолшуудай ажал хэрэгүүдээр, туйлаһан амжалтануудаар омогорхохооршье юумэн үгы хаш даа. Урдань комсомолой организаци эдэбхигүйгөөр хүдэлөө. Гэбэшье һүүлэй үедэ ВЛКСМ-эй комитедые Елена Захаровагай ударидаг болоһоной удаа ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа, хүдэлмэринь нилээд һэргээ.

Тэрэ конференци комсомолой бүхы хүдэлмэриие наринаар шэнжэлһэн, дутуу дунданууды шангаар шүүмжэлһэн байха юм. Зорилгонууд тухай хэлэхэдээ, тэдэниие яажа бэелүүлхэ, ямар шэнэ онол аргануудые олохо, хэрэглэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Шэнээр хүдэлжэ, шэнэ амжалтануудаар ВЛКСМ-эй XX съездые угтахые комсомолшууд оролдохо ёһотой гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Теэд тус барилга дээрэ комсомолой ажал хэрэгүүд мүнөө үедэ ямар гээшэб? Комсомолой комитет хүдэлмэриеэ мүнөө сагай эрилтээр хубилгажа шадаагүй байһаар. ВЛКСМ-эй зарим гэшүүд уялгаяа ханалтагүйгөөр дүүргэжэ, эдэбхи үүсхэлгүйгөөр хүдэлнэ. Зарим нэгэн комсомолой суглаандашье ерэдэггүй, ниитын хүдэлмэридэшье хабаададаггүй байха юм. Залуушуулай үдэшэнүүд болон концерт, наадануудые хүсөөрөө шахуу абагшаха ушар болодог. Комсомолшуудта нигэжэ ажаһуужа болохогүй, өөрынгөө ажабайдал һонирхолтой болгохо хэрэг хүн бүхэнһөө дулдыдаха байна гэжэ [illegible] Комсомол-залуушуудай [illegible] лективүүдые байгуулха [illegible] ниие тогтоонижоруу[illegible] конференци дээрэ [illegible] зобонгёор [illegible]

эндэ иимэ гурбан [illegible] бии. Гэбэшье тусхай [illegible] та хэбэл, энэ тэрэ [illegible] баримталхань бэрхэтэй [illegible] сомолой прожектор [illegible] гаар хүдэлнэ. Дүтүү [illegible] нуудые элирүүлэ, [illegible] усадхаха хэмжээнүүдые [illegible] тусхай рейднүүдые [illegible] гүй. Ажалай болон [illegible] журам сахиха шухала [illegible] хабаадуулагданагүй. [illegible] лэн спорт эмхидхэ[illegible] ехэ юумэн хэгдэнэгүй [illegible] хэн хүн спортоор һон[illegible] элдэб наада эмхидхэ[illegible] ха юм. ВЛКСМ-эй коми[illegible] энээндэ һаналаа таби[illegible] һаар.

Гэхэтэй хамта барил[illegible] равлениин захиргаанай [illegible] комсомолой эмхидх[illegible] багаар хандуулагдан[illegible] хүтэлбэрилэгшэд ко[illegible] хэрэгүүдые тоохогүй [illegible] гадаг байха юм. [illegible] ехэнхи хүдэлмэришэд [illegible] сомолшууд болон [illegible] лай байхада, иимэ [illegible] эбсэжэ болохогүй [illegible] Комсомолой комитет[illegible] зорилго хадаа залуу[illegible] нүүдые хүмүүжүүлх[illegible] Тиимэһээ энээндэ [illegible] XXVII съездын шии[illegible] нүүдэй ёһоор тон [illegible] рал хандуулагдаха [illegible]

Конференци дээрэ [illegible] лэһэн делегадууд [illegible] молой комитедэй [illegible] бүри эдэбхижүүлхэ, [illegible] лой габшагай ажалай [illegible] байһанаа харуулха [illegible] дые табяа. Комсо[illegible] шуун бүхэн залуушуу[illegible] хи үүсхэл бадаруу[illegible] дыһгөө ажабайдал[illegible] гөө хүсөөр һонирхол[illegible] үрэтэй болгохо тухай [illegible] дээ. Ниитын хүдэлмэри[illegible] баададаггүйшүүлые [illegible] жүүлхэ, һонирхуулха [illegible] аргануудые хэрэглэ[illegible] сагаа аша туһатайгаа[illegible] гэхэ асуудал шии[illegible] той.

Конференци дээрэ [illegible] эй комитедэй шэн[illegible] лэй гэшүүд һүүлэ[illegible] дэлмэриеэ мүнөө үе[illegible] тэдэ гаргахабди гэж[illegible] ба.

З. СИ[illegible]

ЭРШЭ, ШАНАР—ЭРИД ХУБИЛАЛТЫН ЭРИЛТЭ

БОДОМЖОТОЙГООР ЗОХЁОХО

Продукциин шанарые һайжаруулха хүдэлмэри олон предприятинуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ республикын партийна, совет органуудай документнүүд дотор нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэгдэһэн байдаг.

Үйлэдбэриин техническэ хэмжээн удаанаар дээшэлүүлэгдэнэ. Мүнөө үеын оньһон түхеэрэлгэнүүдээр үйлэдбэриие хангаха, шэнэ технологическа процессүүдые нэбтэрүүлхэ, продукциин шанарые хүтэлбэрилэн һайжаруулха комплексно системэнүүдые нарижуулха хэмжээнүүд үшөөл һулаар абтана бшуу.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада аттестацида оромо дээдэ шанартай продукциин хубинь республикын промышленна продукциин ниитэ хэмжээн дотор ороймоол 0,4 процентээр ургаһан, тиигэжэ бүхыдөө 14,5 процентдэ хүрэһэн байна. Гансал 9 предприяти Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэй продукци үйлэдбэрилэн гаргана.

Зарим министерство, албан зургаан, нэгэдэлнүүд, предприяти болон эмхи зургаанууд продукциин шанарта ёһотой анхаралаа хандуулнагүй, техническэ талаараа хуушарһан болон шанар муутай продукци үйлэдбэрилгэдэ эрид шангa сэгнэлтэ үгэжэ шаданагүй.

Мүнөө жэлдэ республика дотор продукциин техническэ хэмжээе болон шанарые дээшэлүүлхэ талаар тон шухала документнүүд баталан абтаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тодорхойлбол, 1986 оной июниин 24-дэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет «Үйлэдбэрилэн гаргагдадаг продукциин шанарые һайжаруулха хүдэлмэри тухай», байгша оной сентябриин 25-да КПСС-эй Буряадай обком «Арбан хоёрдохи табан жэлдэ тусхай зорилготой «Шанар» гэһэн республикын программые зохёон табилга тухай» тогтоолнуудые баталан абаа.

Энэмнай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1986 оной майн 12-то баталан абаһан «Продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоолһоо эхитэй ха юм. Тиигэжэ ажалша коллективүүдэй хүсэл оролдолгые үйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлгэдэ зорюулха, технологическа болон гүйсэдхэлгын журамые бэхижүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулха хэрэгтэй болоо.

Удаан болзорой, табан жэлэй, жэлэй түсэбүүдые табихадаа, продукциин шанар дээшэлүүлгые партийна организацинууд гол анхаралдаа абаха, энэ талаар саг үргэлжын хиналта хэжэ байха зэргэтэй. Ажалша коллективүүдэй хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэдөө, шанарай асуудалые түрүүшын ээлжээндэ хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Республикын министерство болон албан зургаанудай, нэгэдэл болон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд «Продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоолые шудалан үзэхэ хэрэгые эмхидхэхэ зэргэтэй. Энэ тогтоол ажалша коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдээд, тусхай хэмжээ ябуулганууд зохёогдон хараалагдаха ёһотой бшуу.

Продукциин шанарые хүтэлбэрилэн һайжаруулха комплексно системэнүүдые зохёон табилгые, нэбтэрүүлгые харааадаа абахадаа, Кабанскын районойхидой дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ талаар Загарайн, Сэлэнгын, Хяагтын, Захааминай, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районуудта, мүн Улаан-Үдэ хотын районуудта ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһые мэдэжэ абаха шухала.

Имагтал мүнөө жэлдэ министерство болон албан зургаанууд, республикын предприятинууд 1986—1990 он болоторхи үедэ бэелүүлэгдэхэ «Шанар» гэһэн тусхай зорилготой программа зохёон табихаар уялгалагдаа. Иимэ зорилгоор КПСС-эй обкомдо эмхидхэлэй комитет байгуулагдаа.

Республикын госнадзорой лаборатори энэ ехэ хүдэлмэридэ методическа хүтэлбэри бэелүүлхээр уялгалагдаһан байна. Тиин ерэхэ жэлэй түрүүшын хахадта бүхыдөө арбан хоёрдохи табан жэлэй ниитэлэгдэһэн программа зохёон бүридхэгдэхэ ёһотой болоно.

Республикын эмхидхэлэй комитет долоон хоногто нэгэ удаа заседани үнгэргэжэ, предприяти болон министерствэнүүдэй өөһэдынгөө даабаринуудые ямараар дүүргэжэ байһые хинан шалгана. Эндэ гансашье «Шанар» гэһэн программые зохёон табилгада анхарна бэшэ, харин шанарта хабаатай бусадшье хэмжээнүүд харагдажа үзэгдэдэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, «Продукциин шанарые ба техническэ хэмжээень дээшэлүүлхэ талаар тусхай зорилготой программа зохёон табилгада хэрэгтэй методическа зүбшэлнүүд» типографида хэблэгдэһэн байна.

Шанарай кабинедүүдые байгуулжа болмоор базова предприятинууд харагдажа үзэгдөө. Иимэ кабинедүүд хадаа стандартизаци, метрологидохи түрүү дүй дүршэлые согсололгодо, дэлгэрүүлэн тараалгада шухала арга нүхэсэл болохо үгэхэ жэшээтэй. Нормативно-техническэ, методическа болон шанарые хүтэлбэрилхэ талаар бусад документациин мэдээсэлэй жаса байгуулагдажа, сэг үргэлжэ нэмэгдэжэ байха ёһотой.

Предприятинууд байдаг газарайнгаа, мүн һалбари һалбариин талаар хангагдаха юм. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй Загарайн райкомой дэргэдэхи шанарай кабинет тус районой, харин Буряадай АССР-эй Нютагай промышленностиин министерствын конструкторско-технологическа таһагай дэргэдэхи шанарай кабинет министерствын предприятинуудые хангаха жэшээтэй.

Нютагай промышленностиин предприятинуудта, «Электромашина» заводто, «Бурятфермаш», «Бурятстройматериалы» нэгэдэлнүүдтэ, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта «Шанар» гэһэн тусхай зорилготой программые зохёон табилгые шалгажа үзэхэдэ, энэ хэрэг нэбшо удаанаар ябуулагдана гэжэ элирээ. Үнэн дээрээ эдэ предприятинууд базова гэжэ тоологдодог, тусхай зорилготой программануудынь зохёон табигдаад, нёдондо һайн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Харин мүнөө жэлдэ дурсагдаһан тогтоолтой зохилдуулан тэрэнээ хүсэндэнь хүрэтэр хубилгаха, шэнээр хаража үзэхэ хэрэгтэй байгаа бшуу.

Ерээдүйн «Шанар» гэһэн республиканска программа хадаа продукциин техническэ хэмжээе нэн түрүүн ашаг үрэтэй аргануудаар дээшэлүүлхые заажа үгэхэ документ болохо зэргэтэй.

Программа иимэ удхатай байха:

Дээдэ шанартай, «Н» индекстэй продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн, шанарые элирхэйлһэн даабаринууд (жэшээлхэдэ, сорт) табан жэлэй жэлнүүдээр, мүн табан жэлдэ бүхыдөө харуулагдаха ушартай. Мүн дээдэ шанартай, «Н» индекстэй продукци, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараанай номенкла[illegible] зэргэ үргэдэһые [illegible] мэдээсэлнүүд [illegible] байха. Дээдэ ш[illegible] дукци үйлэдбэри[illegible] предприятинуудай [illegible] шорхо бүрэн [illegible] таха. Гэхэһээ гадна [illegible] сагай эрилтэдэ хүр[illegible] продукци гаргалг[illegible] ха, шэнэ түхэлэй [illegible] техническэ хэмжээ[illegible] хинан шалгажа, [illegible] байха шухала.

Дурсагдагша [illegible] бэелүүлхын тула [illegible] уридшалан бэлд[illegible] нуудтай хүдэлмэр[illegible] хаха, аттестаци [illegible] лон продукциин [illegible] тэлбэрилгые бүт[illegible] руулха хэрэгтэй.

Предприятинууд[illegible] дэлнүүдэй, мини[illegible] дэй зохёон таби[illegible] мануудай үндэһэ[illegible] канска програм[illegible] дэхэ болоно. [illegible] коллективүүд [illegible] саг болзоротонь [illegible] тула оролдоогүй [illegible] ажаглалта судна [illegible] Таловкын түмэр-б[illegible] нүүдтэй, хүүргэн[illegible] хэрэгсэлнүүдэй [illegible] үйлэдбэриин «Бур[illegible] тон», «Байкалрыбпр[illegible] дэлнүүдтэ, Ой мод[illegible] хын, Түлишын про[illegible] стиин министерствэ[illegible] хэ хабаатай.

Республикадамнай [illegible] орон доторойхидо[illegible] хын механизм [illegible] билгагдажа байна[illegible] циин шанарые [illegible] һайжаруулха тэбэ[illegible] асуудалда хандас[illegible] билгаха хэрэгтэй. [illegible] дукциин шанар тухай [illegible] дотор дурдагдаһан [illegible] газарта эрид һайн [illegible] хүлеэхэнь бэрхэтэй [illegible] энэ талаар хэмжээ[illegible] шолуулангүй абажа [illegible] рэгтэй. Мүнөө д[illegible] нар» гэһэн програм[illegible] домжотой зүбөөр [illegible] билга түрүүшын [illegible] рилго болоно гэжэ[illegible]

Н. МЕД[illegible]
Буряадай Гос[illegible] лабораториин [illegible]

Совет орон дотор

ГОРНЯГУУДАЙ АМЖАЛТА

РОСТОВ-НА-ДОНУ. Жэлэй эхинһээ хойшо 1 миллион тонно антрацит малтажа, сэбэрлэлгын забойн Ю. Максимовай толгойлдог коммунис ажалай бригада жэлэйнгээ уялгануудые болзорһоонь урид Октябриин һайндэрэй урда дүүргэһэн байна. «Гуковуголь» нэгэдэлэй Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ шахта дээрэ тэрэ хүдэлдэг.

Дон дээрээ мэдээжэ шахтернуудай коллектив 7 жэл удаа дараалан миллион ба тэрээнһээ дээшэ тонно түлишэ жэл бүри үгэдэг. Хадын орёо хүшэр эрхэ байдал, техникэ зогсоонгүйгөөр хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые һэлгэлгэ, залуу хүдэлмэрилэгшэдэй бригадада ерэлгэ хүдэлмэриие һаатуулдаггүй. Жэлэй эхинһээ хойшо шахтер бүхэн 525 тонноһоо дээшэ тонно түлишэ малтаа. Энэнь Доной горнягуудай дунда эгээл эрхим дүн мүн.

—Коллективэй тогтонижонги, нэгэ нэгэнэйнгээ шадабарида гүйсэд этигэн найдадаг байлга манай амжалтануудай эрхэ нүхэсэл болоно,— гэжэ Ю. Максимов хэлэнэ.— Ажалай болон технологическа журам эбдэхэ ушар бригадада байдаггүй, бригадын бүхы гэшүүд нэгэ нэгэнэйнгээ орондо хүдэлжэ шадаха. Уралан нарижуулгын дурадхалнуудые оруулдагбди. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бригада 57 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна.

КРАСНОДОН (Ворошиловградска область). «Краснодонуголь» нэгэдэлэй «Молодогвардейская» шахтаһаа Социалис Ажалай Герой Я. Колесниковэй даадаг бригадын гэшүүд мүнөө жэлэй түсэбһөө гадуур 100 мянган тонно түлишэ олзоборилоо юм. Шэнэ техникэ шадамараар хэрэглэһэнэй аша туһаар тэдэнэр энэ амжалта туйлаа.

Бригадада оньһожоруулагдамал шэнэ комплекс туршагдажа байнхай. Шэнэ техникэ туршаха талаар баян дүй дүршэлтэй болоһон горнягууд комплексын байгууламжада хэдэ хэдэн нарижуулга хэхые дурадхаһан, ооһэдөөшье зарим нэгэ юумые хубилгаһан байха юм. Геологическа хүшэр хүндэ эрхэ байдалда хүдэлхэ зуураа, А. Колесниковэй даадаг бригада сүүдхэ бүри 2 мянга гаран тонно нүүрһэ малтана.

ХАРИЛСАА ХОЛБООТОЙГООР ХҮДЭЛНЭ

НОВОЛИПЕЦК. Эндэхи металлургическа комбинат Чехословакиин машина бүтээгшэдэй шухала захилые болзор соонь эрхим шанартайгаар бэелүүлбэ. Һайн шанартай прокат захилшадта эльгээгдээ.

Хоёр ороной металлургнууд 50 жэлэй туршада харилсаа холбоотойгоор хүдэлжэ байнхай. Хабтагай булад үйлэдбэрилхэ талаар Словакида томо комплекс барилгада Липецкын хүдэлмэришэд болон инженернүүд хабаадаһан юм. Комбинадай цехүүдтэ хэдэн зуугаад чехословак мэргэжэлтэд бэлэдхэл гараһан байна.

Элдэб оронуудай металлургнуудай һургуули гээд Липецк дэмы тоологдодоггүй. Коллективэй ехэ амжалтанууд энээнэй шалтаг болоно. Эндэ булад таһалгаряагүй шудхаха түхеэрэлгэ түрүүшын[illegible] дэлжэ эхилһэн. Һүү[illegible] бүхы дэлхэй дээрэ [illegible] һэн. Олохон доменно[illegible] гууд, конвертерны[illegible] прокатна стануд [illegible] оронуудай эрхим бүт[illegible] булидаг юм. Олсо ии[illegible] никээр хангагдан[illegible] хараада абажа, Эд[illegible] Харилсан туһалалса[illegible] дэй зургаанууд Но[illegible] комбинадые түрүү [illegible] шудалха ба нэбтэрү[illegible] ва предприяти болго[illegible] байгаа.

— Социалис [illegible] партнёрнуудай [illegible] үрэтэй технологи [illegible] талаар хүдэлжэ б[illegible] гэжэ Социалис Ажал[illegible] металлургическа ком[illegible] директор И. Фр[illegible] нэ.

СЭДЬХЭЛ БОДОЛ ХУБИЛГАХААР

дэй хүдэлмэрие зохёохы ёhоор эрид hайжаруулжа, зүб мүрөөр түсэблэжэ шадаа hаа, театральна коллективүүдэй, хүгжэмшэдэй, зохёолшодой, зураашадай зохёохы ажалай нүлөөе улам дээшэлүүлээл hаа, табигдаhан энэ асуудалда зүб харюу олдохо. Гадна, мүнөөдэрэй эрилтэдэ харюусажа шадамаар соёлой кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэй болоно. Мүн бэлигтэй залуушуулые бэдэрэн шэлэжэ, тэдэниие hургаагүй hаа, Буряадай мэргэжэлтэ искусствын хүгжэлтэ саашадаа аалидажа болохо жэшээтэй.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ соёлой хүгжэлтэдэ юун туйлагдааб гэжэ харабал, урмашамаар баримтанууд байха. Буряадай литературын, искусствын үдэрнүүд, оперо болон баледэй, Буряад драмын академическэ, гүрэнэй ород драматическа театрнуудай зохёохы ажалай тооссонууд Москвада болоhон, МНР-тэ, Францида, Индидэ уран зураашадаймнай выставкэнүүд дэлгээгдэhэн байна. Бүхы социалис уран соёлой хүгжэлтэдэ буряад искусство өөрынгөө бата hуурие олонхой гэжэ эдэ баримтанууд баталан харуулна.

Уран зохёолшодой амжалта яhала ехэ. Гэхын хажуугаар хото, хүдөө нютагуудтахи мүнөөдэрэй ажабайдал тэдэнэй зарим зохёолнууд соо гүнзэгыгөөр үшөөл харуулагданагүй, ажабайдалай бодото зүрилдөөн гүйхэнөөр халмагдаад лэ дүүрэшэнэ гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ юунhээ болоноб гэхэдэ, зарим уран зохёолшод ажабайдалhаа таhархай, үйлэдбэриин ба ниитын ажабайдалтай, арадай ажаhуудалтай hулахан холбоо барисаатай байна бшуу. Гол шухала энэ асуудалые уран зохёолшод, тэдэнэй зохёохы ажалай холбоон, хэблэлэй органууд зүбөөр шиидхэхын тула тодорхой хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

«Хараасгай» гэжэ хүүгэдэй журналай бии болгогдоhон ушар манай республикын соёл болбосоролой түүхэдэ горитойхон үйлэ хэрэг гэжэ сэгнэгдэнэ. Хүүгэдтэ зорюулжа бэшэдэг уран зохёолшодой харюусалга угаа ехэ гэжэ ойлгосотой. Үхибүүдтэ гэжэ бэшэгдэhэн зохёолые ехэшүүлдэ зорюулhандал адляар гад, hураггүй hайнаар бэшэхэ шухала гэлсэдэг шуу.

Уран hайханай шүүмжэлэлые хүгжөөнгүй, литературын дабшалта туйлагдахагүй. Энэ талаар hүүлэй үедэ урагшаа алхам хэгдээгүй, харин уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдые саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэдэг ёhо гурим мартагдажа байнхай гэхэдэ болохо. Уншагшадаа болбосоруулха гээ hаа, мэргэжэл hайнтай шүүмжэлэгшын үнэн зүб бодомжо хэрэгтэй.

Арадай дундаhаа бэлигтэйшүүлэй ургажа гаралга, тэдэниие тон наринаар hурган хүмүүжүүлгэ хадаа ямаршье искусствын урган hалбарха түлхюур болодог гэжэ мэдээжэ. Энэ талаар хүүгэдэй хүгжэмэй ба искусствын hургуулинууд, хореографическа, хүгжэмэй училищинуудай хүдэлмэри, мүн үхибүүдэй болон ехэшүүлэй уран hайханай hайн дуранай коллективүүдэй бүридэлгэ республика дотор яhала хүгжөөгдэжэ байдаг. Тэдэнэр лэ шэнэ бэлигтэниие ургуулха үндэhэн болоно ха юм.

Театральна коллективүүдшье өөhэдөө зохёохы ажалтай залуушуулые hурган хүмүүжүүлнэ. Тиимэhээл СССР-эй арадай артистнууд Л. Линховоин, Л. Сахьянова (hаяхан Ленинэй ордоноор шагнагдаба) гэгшэдэй удаа оперо, баледэй академическэ театрта мүнөө СССР-эй арадай артистнууд болоhон К. Базарсадаев, Д. Дашиев гэгшэд ерээ hэн. Залуу дуушан Г. Шойдагбаева эндэ зохёохы ажалаа тон hайнаар эхилжэ, уласхоорондын шангуудай лауреат боложо, Буряадай АССР-эй арадай артистын нэрэ зэргэдэ хүртөө. Буряадай АССР-эй габьяата артистка О. Аюрова М. И. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын VIII конкурсын дипломант болоо.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрта РСФСР-эй габьяата артистнууд Л. Егорова, Г. Бутуханов, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Д. Сангажапова, Л. Дугарова, гүрэнэй ород драматическа театрта РСФСР-эй габьяата артистнууд Л. Архипова, Г. Шелкова, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Н. Туманова, Е. Путивец болон бэлигтэй бусад нүхэд тухай дулаан үгэнүүдые хэлэлтэй.

Польшодо, Чехословакида болоhон эльбэшэдэй уласхоорондын конкурснуудай лауреат ба дипломант, Буряадай АССР-эй арадай артист В. Цыренжаповай, «Байгал» ансамблиин дуушан, Буряадай АССР-эй габьяата артистка Д. Дугдановагай, филармониин дуушан, Сочидо болоhон совет дуунай конкурсын дипломант А. Чимитдоржиевай зохёохы ажал hонирхолтой.

Зүгөөр сценын уран бэлигтэнэй ургалта тухай асуудал шиидхэгдэшэнхэй гэхээр бэшэ. Уран бэлигтэй залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрээ театрнууд шангадхаха, репертуараа зүбөөр бүридүүлхын түлөө тэмсэхэ зэргэтэй болоно. Юуб гэхэдэ, театрай репертуарhаа артистнарай ургалта сэхэ дулдыдадаг. Энэ талаар манай театрнуудта дутуу юумэн олон.

hүүлэй үедэ манай театрнуудай сценэ дээрэ шэнэ зүжэгүүд табигдаhан, тэрэ тоодо нютагай авторнуудай бүтээлнүүдтэ анхарал хандуулагдаhан байна. Гэбэшье театрнуудай шарайе тодоруулhан, хүн зоной сэдьхэл бодолые хүдэлгэмэ зүйлнүүд хомор. Илангаяа эдиршүүлдэ зорюулагдаhан пьесэнүүд мүртэйгөөр шэлэгдэнэгүй.

Эдэ бүхы хэрэгые hайжаруулхын тула театрнуудай уран hайханай советүүдэй үүргые эрид дээшэлүүлхэ болонобди. Театрнуудые шэнэдхэн хубилгаха зорилго тон лэ саг соогоо табигдаа гэшэ.

Республикын композиторнууд соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ бага бэшэ үүргэ дүүргэн, томо-томо зохёолнуудые бүтээнэ. Илангаяа дайнай темэдэ олон зохёол бэшэгдээ. Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай артист Б. Ямпиловай «Хүшоогэй дэргэдэ», РСФСР-эй арадай артист Ж. Батуевай «Илалтын мүнхэ толон» гэhэн ораторинууд hонирхолтой. Гэбэшье бүхы юумэн хуу hайн гэхын аргагүй. Энээн тухай Композиторнуудай холбооной hаяхан үнгэргэгдэhэн пленум дээрэ хэлсэгдэhэн байна.

Республикын соёл болбосоролой ажабайдалда гол шухала асуудалнууд яhала бии даа. hайн дуратанай уран hайханай хүдэлмэриие эрид hайжаруулжа, соёлой-спортивна комплекснуудые нютаг нютагта байгуулжа, тэдэнэй хүсые улад зоной оюун ухаанай зүбөөр бүридэн hалбарха хэрэгтэ зорюулха ёhотой байнабди.

Манай ороной хүн зон дэлхэй дээрэ эгээл ехээр ном уншадаг гэжэ үнинэй элирэнхэй. Тэрэ талаар манай республикын библиотекэнүүдэй уншагшадай тоо жэлhээ жэлдэ ургажа байдаг. Тодорхойлбол, 1278 библиотекэнүүднай хэдэн мянган уншагшадайнгаа эрилтые хангахын тула эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри хэжэ байдаг юм.

Юрэдөө, зохёохы ажалтанай холбоонуудай, музейнүүдэй, библиотекэнүүдэй, соёлой байшангуудай, искусствын hургуулинуудай хүсые нэгэдхэн, хото, хүдөөгэй хүн зоной сүлөөтэй сагаа hонёор, удхатайгаар үнгэргэхэ, тэдэнэй үзэл бодолые коммунис ёhоор хүмүүжүүлэн бүридүүлхын түлөө тэмсэхэ зорилго табигдана. Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд дээрэ эдэ бүхы асуудалнууд нягтаар зүбшэн хэлсэгдэхэ, тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаха, соёл болбосоролой тобойомо амжалтатайгаар Агуу Октябриин 70 жэлэй ойе угтаха үндэhэн табигдаха гэжэ хүлеэнэбди.

Л. НИМАЕВА,
КПСС-эй обкомой соёлой таhагые даагша.

...ЭЭ: Уран зурааша Солбон Раднаевич Ринчи[...]ай искусствые хүгжөөлгэдэ аша габьяатай [...]үлөө РСФСР-эй габьяата уран зурааша гэhэн [...]эргэдэ hаяхан хүртэhэн байна. Эхэ оронойн[...]рада хүртэhэн уран зурааша түрэл республи[...]анаhан шэнэ бүтээлнүүдые мүнөө хэжэ бай[на].
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: РСФСР-эй габьяата уран зурааша, республикын Гүрэнэй шангай лауреат, Буряадай комсомолой шанда хүртэhэн Геннадий Георгиевич Васильев hүүлэй жэлнүүдтэ аша үрэтэйгөөр хүдэлжэ, харагшад болон мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн скульптурануудые бүтээгээ. Мүнөө М. Н. Ербановай бюст hиилэжэ байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Цэдэн ГАЛСАНОВ, Буряадай АССР-эй арадай поэт

ТЕАТР СОО БУРИЛДЭhЭН ТАБАН ШҮЛЭГ

Буряадай гүрэнэй хоёр ехэ театрта академическэ гэhэн нэрэ зэргын олгогдоhоной дэмбэрэлдэ.

1. ХУН ШУБУУТА НУУР

...Гэрэлэй унтархалаар,
хүгжэмэй наярхалаар, —
Гэнтэ Чайковский
гүйдэлөөр ложо руу шургаба:
Хун шубуута нуур соохоо
хоорхэн дүрбэн дальбараа
Хурдан хүлөө хослоhоор,
хүмни, далбан хургаба...
Холоhоо, хабхарhаа,
композиторай нюдэнинь
Хурhан сорготойгоор
хонгор тэдэниие харгалзаад,
Хоргүү саагуур,
хүшэгын забhаргаар, шүдэнинь
Хуба жэгдээр энэбхин,
хоорэгн дэмжэн сайбалзаа...
Хүнгэхэн, тэрмээлжэн,
хөөрүүхэн энэ аллаган
Хүнүүдэй сээжэ
хүхэжэ, шэмэжэ буляагаа, —
Хүгжэмэй эзэн
зүрхэнэйнгөө сохидол залган,
Хүлөөрөө аядуулан,
хүснэгынь тоолон hуугаа.
Хун шубуута нуур дээрэ
хоорхэн буряад дальбараанууд,
Хурдан хүлөө хослуулан,
халашоод, хатаржал байна...
Үнгэрhэн зуунай
үндэр нэрын композиторнууд
Үноо сагай
үетэнтэй золголгой: «Амар сайн!»

2. ДИРИЖЕР

Дирижер
мүлимэл hабагаар
дээшэнь зангаба:
Дээгүүрнь — симфони
дэндүү аянгаар ханхинаба!
Сэлэнгын долгиншуу,
сэгсэгэр үhэнь салгидаад,
Саянай нюрганшуу
салигар зэмынь далитаа
Арбан хурганьнь
агаарай долги халмаад,
Адхаар таряа
аажам тагтаанарта сасаhаншаг,
Үдэтэ хүгжэм,
үhээ дороhоо hабагшалаад,
Үүр сайлгажа,
үнгын hолонго татуулhаншаг.
Тархи, үрхөөрөө —
тагнамал шэхэн болошоод,
Татим, гараараа —
татамал шурбэhэн болошоод,
Нюураараа —
хүгжэмшэдтэеэ буйлан найралдана,
Нюргаараа —
шагнагшадтаяа хайлан ярилдана...
Дирижёр
дэмнэмэл hабагаа
дээшэнь үргэбэ:
Дэрбэд шуран бужэгшэд
дээшээ дэгэд дэбхэрбэ;
Тоором дээгүүр
тооно доогуур
зооhо татан дэб.эд,
Тогос шубуудууд
торгон hүүлээрээ
толо hэбсэ;
Улн хулнууд
угалза ерөөе зураглан,
Уран гарнууд
ойдолой гогшоое урмаглан,
Хун шубуута нуур дээгүүр
хотор-матар хотолзоо,
Хулда-Баатарай гар дээгүүр
хотойсо нахилзаа.
Хүлэгэй шандааhан
хүбшэргэйнүүд дабхасалдан,
Шүлэгэй зомгоолнууд
шэдэлэн бужаганана.
Бинбын аблантай
сан хэнгэрэгүүд ябасалдан,
Бинрын жороонууд
шэрэ будагаар урилдана...
Дирижёр
мүлимэл hабагаар
дээшэнь зангаба:
Дээдэ түрымнай
дэнзэ-гимни
дэгдэн ханхинаба!
Сэлэнгын долгиншуу
сээжэн зүрхэниинь булгилна,
Саланай нюрганшуу
салигар зэмhээнь hалхилна.
hабаагайнь үзүүрээр
hайхан нютагнай задараад,
hалбарнал намаа сэсэгүүд,
hараанаар hиилүүлнэ:
Ажабайдал,
инаг дуран,
шэн зориг бадараад,
Арад зоной
аласайнь
арюун хүсэл, ниилүүлнэ!

3. АНГАРА — ДҮҮХЭЙ

Галуун-галуун шубуухайн
Ганганахань гайхаштай, —
Арюун Ангара — дүүхэйн
Аза дурань hайхаштай.
Байгал далай —
баабаймнай
Бараан уурынь айдхартай.
Басагаяа таблагүй,
Байса шулуунь адхагтай,
Баатар-баатар Енисейн
Баглаа сэсэгынь
хангалтай,
Баян түрэ хуримайнь
Баяр наадан хатартай.
Хүнгэн мүнгэн хүгжэмынь
Хүүюур долгёор
hүрөөтэй, —
Хүсэл татаа бужэгынь
Хүл ниидхүүлмэ дүрөөтэй,
Сагаан-сагаан сахалынь
Сахилзахань урматай, —
Арюун Ангара —
дангиныи
Агуу дуран баяртай! —

4. БУРЯАДТАМ ШЕКСПИР НЮТАГЖАНХАЙ

Мүлюун Байгал
мүльhэн хуягаа үмдэнхэй,
Мүлтэн харзань
үхэр бүреэгээр мөөрэнхэй:
Хабсал тээhээ
хайрама сарма hүрдэхөөр,
Харнин хүнэй
хамараа хагза хүлдэхөөр...
...Баруун Англиhаа
бардуу нэгэ аяншан —
Барсаг хамарhаа
сааша хараагүй замшан —
Үнгэрhэн зуунай
үбэл энээгүүр хэсээд,
«Үлин хаанай
үнсэг хизаар», — гэжэ бэшээ:
«Сэбдэг шэмэрүүн
сүл буряад нютагуудта
Сэсэн зохёол...
Шекспир... хүрэхэгүй хэзээш...
Зэртэгэр нюдэтэ
уул зоннинь зэрэмдэг,
Зэрлиг ангуудтайл,
загаhадтайл эбсэдэг...» —
Гэхэ мэтээр
гэлиг-галиг «лүндэн» табяа,
Гэнэн лорднууды
гэнэдхээхэ гээд шаляа.
Няадаhатай,
няамхай балмад тэрэ замшын
Нилад гэhэн
нялуун билдууша хүүрынь унжын,
Баруун орондоо
бусаадуйдэнь hайлашоо, —
Байгалай наранда
шатажа хайлашоо!
Сэгээн сагаан
Сибириин хизаарта
Сэсэн Байрон,
Шекспир ерээ үни сагта:
Энээн тухай
Элхиншье хэлмэршэд зүндөө
Энглиш хэлээр
эхи захагүй хөөрэлдөө;
Арбаад зүжэг —
мянгаад шүлэг оршуулhанаа.
Академическэ
театртаа табюулhанаа
Бүхы дэлхэйдэ,
Британиин парламентда —
Буряад поэт,
бишье гэршэлнэб — бултанда!
Мүлюун Байгал,
мүльhэн хуягаа тайланхай,
Мүлтэн тунга
мүнгэн долгиёо зайланхай.... —
Хабсагай үндэр
Хамар-Дабаань hүрдэмөөр,
Хатуу духата
харнин лордын hүнэмөөр!

5. ...ДУРАТАЙ ХҮМ

Хүхэ тэнгэриин
үүлэтэхэлээр,
Хүгжэм шагнаха
дуратай хүм.
Зүдхэл, сэдьхэлэй
үерлэхэлөөр,
Зүжэг хараха
дуратай хүм.
Хүлэг моридой
урилдахалаар,
Хүгжэм шагнаха
дуратай хүм.
Бүглүү дуранай
хүдэлхэлөөр,
Бүжэг хараха
дуратай хүм.
Замдаа зүрхэнэй
гуниглахаар,
Хүгжэм шагнаха
дуратай хүм.
Зундаа, ажалай
забhарлахалаар,
Зүжэг хараха
дуратай хүм.
Аянга дэлдэн,
аадарлахалаар,
Хүгжэм шагнаха
дуратай хүм.
Ангара-дүүхэйн
аяглахалаар,
Бүжэг хараха дуратай хүм.

...РЯАД ХҮГЖЭМ ТУХАЙ

...Ажалай Ге[рой]... [ар]адай артист, ...гүрэнэй, Буряа[дай] ...республиканска ...[лау]реат, буряад ...[хү]гжэмэй үндэ[hэ]... [бай]гуулсаhан бэлиг[тэ] ...[компо]зитор Бау Ям[пилов]... ...эр 70 наhа ...[ху]шарамдуулан, ...[комп]озиторнуудай ...[тү]ылениин XV ...[ха]ха зол нам[...] ...[пле]нумhээ тэрээн ...тэды hанам... ...нэм. ...[мэ]ргэжэлтэ үн... ...hайндэр мэ... ...совет орга... ...[гш]эдhээ эхи... ...[э]нэ хүн зоной ...[ша]р пленум үн... ...хүн зон бэ... ...[компо]зиторнуудтаа, ...[н]уудые гүй... ...[н]уудтаа угаа ...[гэ]жэ концерт... ...[э]лирүүлээ. ...соёл болбо... ...[хүгж]элтэдэ горитой ...[хан]дуулжа бай... ...[композиторн]уудай зохёо... ...[гаа]рээр сэгнэ... ...тэды шуха... ...тушаа тог... ...[бол]оно. Юуб гэ... ...[табиг]даhан асуу... ...[шу]уроор шиидхэ... ...[компози]торнуудай хол... ...[ябуу]лгада гори... ...боложо үгэхэ. ...композитор... ...[hэ]эбэл, нимэ ...хүгжэмэй ис... ...[залуу] үеын ком... ...[ду]уллана. Зо... ...тус тустаа

hонин, барандаа тэдэнэр бэлигтэй зон.

Композиторнуудай удамарша Бау Ямпилов, тэрээнтэй хамта урганhан бэлигтэ композитор Жигжит Батуев аха үеынхид болоно. Буряад хүгжэмые тэдэнэр лэ бүхэсоюзна, дэлхэйн хүн зоной hонорто хүргэhэн, дундуур үеын композиторнуудтай хамта хүгжэмтэ искусствынгаа гол үндэhэн болонхой зон.

Буряадай дундуур наhанай композиторнууд хадаа аха үеынхидэй түрүү ёhо заншалые үргэлжэлүүлэн хүгжөөжэ, опероhоо, симфониhоо эхилээд, дуун хүрэтэр олон янзын жанрай хүгжэм зохёодог бэлигтэй, мэргэжэл hайнтай бүлэг байна. Тэдэ хэд бэ гэхэдэ, Базар Цырендашиев, Анатолий Андреев, Юрий Ирдынеев, Сергей Манжигеев, Виктор Усович гэгшэд юм. Ерээдүйн сагта үшөөшье томо зохёолнуудые тэдэнhээ хүлеэлтэй.

Буряад мэргэжэлтэ хүгжэмэй хожомой сагта урдаа хараха хүнүүдынь залуу үеын композиторнууд юм ааб даа. Манай ороной олон ондоо консерваторинуудта хүгжэмэй дээдэ эрдэм олоhон гү, али оложо ябаhан тэдэнэр hаяын сагта мэргэжэлтэ композиторнууд болохо ёhотой. Галина Батуевае, Дарима Шагдаронине, Баир Дондоковые, Пурбо Дамирановые, Александр Прибыловые, Вадим Юшниние нэрлэлтэй.

Гэбэшье зарим тэды асуудалнуудта анхарал хандуулхаар байна.

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбоон хадаа олон жэлэй туршада өөhэдын байшангүй байна. Тус холбооной материальна үндэhэн тулюур. Өөрынгөө фонотекэтэй, библиотекэтэй болохоор болоо. Радио, телевидени, хэблэл, газетэ гээшые хэрэглэн, Композиторнуудай холбооной бүхы гэшүүдэй зохёохы ажалые олоной hонорто хүргэдэг онол аргые улам hайжаруулхаар гэжэ hанагдана. Буряад композиторнуудай эрхим зохёолнуудые олон хэhэгээр саг үргэлжэ хэблэн гаргажа байха асуудал шиидхэгдэхэ ёhотойл даа.

СССР-эй Композиторнуудай холбооной юрын гэшүүдтэ, хүгжэм шэнжэлэгшэдтэ, тэдэнэй зохёохы ажалай ургалтада горитой анхарал хандуулжа, холбооной ажабайдалда, ажал ябуулгада хүнэй эдэбхи үүсхэлые бадаруулжа, урмысынь хүндэлжэ байха хэрэгые эрид hайжаруулхаар хаш. Хэгдэжэ байhан юумэн, боложо байhан hонинууд, үйлэ хэрэгүүд тухай харюусалгата секретарь холбооной гэшүүдтэ саг үргэлжэ дуулгаха, соносхохо ябадалые гүримшуулан, Композиторнуудай холбооной правлениин ба гэшүүдэй хоорондохи холбоо барисаае hайжаруулха шухала.

Үе сагайнгаа шэнэ амисхаалтай амияа нэгэдүүлэн, зохёохы ажалайнгаа эршые шэнэдхэн хубилгажа, урагшаа зоримгойгоор дабшахын тула Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной хүтэлбэрилэгшэд гэшүүдэйнгээ hанамжые анхаралтайгаар шагнаха зэргэтэй.

Тиихэдэ консерватори дүүргэhэн залуу композиторнуудые, хүгжэм шэнжэлэгшэдые СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүд болгон абажа, бүридэлөө залуужаруулха гэшэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн.

Хүгжэм шэнжэлэгшэдтэ онсо анхарал хандуулхаар болоо. Композиторнуудай, хүгжэм шэнжэлэгшэдэй хоорондоо хани холбоотой байхада, юумэн бүтэмжэтэй, урагшатай байдаг шуу.

Сибириин, Красноярскын, Яхадай, Тувын, Алас-Дурнын композиторнуудай эмхинүүдтэй хоорондоо улам дүтөөр харилсаха байгаа. Тэрэнэй тула концертнүүдээр андалдаха, миндаhан дээрэ бэшэгдэhэн хүгжэмөө, нотонуудаа абалсажа болохо байна.

1987 ондо Агуу[е]хэ Октябриин 70 жэл, 1992 ондо СССР-эй байгуулагдаhаар 70 жэл тэмдэглэгдэхэ. Түүхэтэ эдэ ойн баярнуудые эрхимээр угтахын тула патриотическа, гражданска удхатай зохёолнууд жанр бүхэндэ бүтээгдэхэ болоно.

Тиимэhээ, хүндэтэ нүхэд, зоримгойгоор урагшаа дабшагты гэжэ Буряадай АССР-эй композиторнуудые мүнөөдэр — республикын соёлшодой ээлжээтэ съездын үдэр уряалха дуран хүрэнэ.

Константин ЧЕСНОКОВ,
СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүн, дайнай ба ажалай ветеран.
Новосибирск.

Зураглал

АЖАЛ, ДУУН, ЭРМЭЛЗЭЛ

Үдэшын аалин намдуу байдалда морин хуурай ута аялга үнгэрhэн үдэрые үглөөдэртэй ниилүүлхэеэ хүсэhэн шэнгеэр, нэгэл жэгдэхэнээр урдан долгилно. Гарма Бадмаевич хүшэр хүндэ ажалай hүүлээр хуур татажа hууха даа. Үдэр гаража ерэhэн олон асуудалнуудай нэгэ хэдыешье hаань үглөөдэртөө шиидхэхэ тухайгаа шэбшэhэншүү. Бүхэли совхозые хүтэлбэрилхэ гээшэнь тиимэшье бэлэн бэшэ. Табан жэлэй саада тээ тэрэнэй совхоз даажа абахадань, дунгүүдынь хүнэй баярлахаар бэшэ байгаа hэн. Тэд Гарма Бадмаевич Шотхоев түрүүшээр сөөрөөшье хүтэлбэрилэгшын дүй дүршэлгүй, душэшье наhа хүрөөгүй ябаа бэлэй.

Тиигэбэшье тэрэ бага наhанhаа совхозой олон ажалда, удаань ажахын бүхы hалбаринуудай шахуу бригадираар, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшээр, парткомой секретаряар хүдэлhэн дүршэлтэй hэн. Энэнь ажал хүдэлмэридэнь ехэ туhаламжа боложо үгэдэг, илангаяа хүдэлмэришэн бүхэнэй доторой байдалые, hанал бодолые ойлгожо, үгэhэн даабарияа дүүргүүлхэдэнь, харюусалгаяа дээшэлүүлгэдэнь, ехэ нүлөөлнэ. Мүнөө Гарма Бадмаевич шадабаритай, дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ болоошье hаа, нэн түрүүн ямар нэгэ асуудал шиидхэхэ талаар хүдэлмэришэнэй hанал бодолые мэдэжэ абаха, хамта зүбшэжэ үзэхэ гэшэ тон шухала гэжэ тоолодог.

...Гарма Бадмаевич үдэшэ орой наадажа hууhан морин хуураа хойморойнгоо ханада үлгэжэ, үглөөдэртөө хэхэ ажалаа түсэблэн, ажалайнгаа үшөө нэгэ үдэрые үдэшэбэ. Үглөөдэр баhал шэнэ асуудалнуудаа, хэрэгүүдээ «зүрхэндөө тээжэ» ерэхэ...

Мүнөө жэлдэ малай үбэлжэлгэдэ түгэс бэлэдхэл хэгдэнхэй. Үбhэ тэжээлшье бардам хүрэхөөр хуряагданхай. Үхэр малынь, хонидынь яhала садхалан. hү hаалгаар 10 hарынгаа түсэбые ажахы уридшалан дүүргээ hэн. Мяха, ороhо таряа гүрэндэ худалдалгын түсэб мүн лэ урагшатай дүүргэгдэнэ. Ажахын хүдэлмэришэд баян намарай хэшэгтэ урмашанхай. Тэд директорэй hанаан амарнагүй. Хүдөө ажахын хэрэгүүдhээ гадуур соёлой-спортивна комплексын хүдэлмэридэ бии байhан шиидхэгдээгүй асуудалнууд Г. Б. Шотхоевой hанаае ээлэлсэдэг. Нютагай залуушуул үбэлэй ута үдэшэнүүдтэ, амаралтынгаа үдэрнүүдтэ сүлөө сагаа яажа үнгэргэхэ гэшэб? Соёлой-спортивна комплекс байгша ондо түрүүшынхиеэ хүдэлбэшье, гэшүүдэйнь хүнгэн атлетикын олон зүйлнүүдээр район дотороо түрүү hуури эзэлбэшье, үшөө дүүрэн хүсэндөө ороогүй. Үнгэрөөшэ зун Зэдын райондо үнгэргэгдэhэн хүдөөгэй спортивна наадануудта Гааргын совхозой барилгашан ябаhан (мүнөө тренер) В. Х. Гашинов дүрэ буляалдалгын барилдаагаар республикын абсолютна чемпион болоо.

Олон жэлэй туршада энэ нютагта хүдэлжэ байhан драмкружок 1983 ондо **арадай театр** гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэтэй болоhон юм. Энэ театрые эмхидхэлгэдэ, нэрэ зэргээ аршалмаар костюмуудые, зүжэгүүдтэ хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдые абалгада совхозой дирекци ехэ туhаламжа үзүүлhэн байна. Арадай театрта табигдаhан зүжэг бүхэндэ директор өөрөө ехэ рольнуудые гүйсэдхэдэг. Жэшээлэн хэлэхэдэ, А. Ангархаевай «Арбан табанай hара» гэжэ зүжэг соо Мүнхэ таабайн ролиие үнэншэмэ бэрхээр наадаhан байна. 1981 онhоо нааша Г. Б. Шотхоев Гааргын совхозой директорээр хүдэлнэ. Энэ хугасаа соо Гааргада Н. Балдановой «Дүлэн», Д. Дылгыровэй «Түрын болзор», Г. Дашабыловай «Тэрэ хабарай ургынууд», М. Каримай «Айгулиин орон», М. Мягмарай «Найрай хүндын ууса» гэhэн зүжэгүүд табигдажа, гансашье нютагай зоной бэшэ, харин районой уран hайханда дуратайшуулай зүрхэ сэдьхэлые ээлээ юм.

Мүнөө энэ театр Агуу[е]хэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойн угтамжада Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуурые» бэлдэжэ эхилээ. Нютагай түрүү хүдэлмэришэд Л. Н. Базарова, В. Б. Шотхоева, В. Д. Цыденов, мүн өөрөө Г. Б. Шотхоев арадай театрай эдэбхитэд болонхой. Гааргын совхоздо уран hайханай хүдэлмэридэ тон дуратай хүнүүд олон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Нютагай басаган З. Д. Занабадарова Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргэжэ ерээд, хэдэн жэлдэ амжалтатай хүдэлжэ байна. Эндэ баhал совхозой директор оролдолго гаргаhан байха. Нютагайнгаа залуу мэргэжэлтэдые урмашуулан хүдэлгэхэ хэрэгтэ тэрэ горитой анхарал хандуулдаг, гэр байрын талаар туhалдаг заншалтай. Соёлой-спортивна комплексын тренер Б. Д. Цыреновэй дээдэ hургуули дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр нютагаа бусаад, түрэл hуурин да спорт хүгжөөлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулан хүдэлжэ байhаниинь баhал өөрын үндэhэтэй.

Гааргын совхозой соёлой ажабайдалда саг үргэлжэ шэнэ hонинууд боложол байдаг. Тэдэнэй олониинь ажахын директорэй эдэбхи үүсхэлhээ hабагшатай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу[е]хэ дайнда совет арадай туйлаhан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдан, эндэ ехэ хүдэлмэри хэгдээ hэн. Тэрэл үедэ гэр бүлын ансамбльнууд байгуулагдаhан юм. Совхозой ажалшад Ниндаковтоной, Цыденовтэнэй, Шагжиевтанай, Билдушкинтанай, Гармаевтанай, Цыбеновтэнэй болон бусад бүлэнүүдэй гүйсэдхэhэн дуунууд районой дотороо олондо hайшаагдажа, түрүү hуури эзэлжэ, республикын телевизионно конкурсдо хабаадалсаа бэлэй. Г. Б. Шотхоев өөрөө «Товарищ песня-85» гэhэн республиканска конкурсдо хабаадажа, дипломант болоhон юм.

Гарма Бадмаевич үшөө бага наhанhаа дуунда дуратай. Эхэ эсэгэ хоёройнгоо дуу дуулахада, тэрэ анхаралтайгаар шагнадаг байhан юм. Эсэгынгээ наададаг морин хуурые тэрэ ходол hайхашаадаг hэн. Тэдэнэйдэ хүршэнэрэйнгөө сугларан, үбэлэй ута үдэшэнүүдтэ дуунуудые дуулажа, үльгэр онтохо хөөрэлдэдэг байhан тухайда мүнөө тэрэ сэдьхэлээ уяруулан хөөрэдэг. Үхибүүдээ ажалда дуратайгаар, аха зониие хүндэлүүлжэ hургаhаниинь Гарма Бадмаевич наhан соогоо сахижал ябадаг.

Үдэшэ орой гэртээ ошоод, үнөөхил морин хуураа абажа, «Барбагайн шэнээн байхадаа» гэhэн гү, али жэнхэни буряад ямар нэгэ дуунай аялгые шэнхинүүлхэ. Тиигэжэ hууха даа, үглөөдэрэйнь ажалай түсэбүүд толгой соонь хойно хойноhоо бүридэн ерэхэ...

Д. ДОРЖИЕВА.

ТОЛИ

«Хүхын дальбараа» гэжэ статья тушаа

БЭШЭГТЭЙ ТАНИЛСААД БАЙХАДАА...

Энэ оной октябриин 11-нэй номерой «Толидо» гарагһан Р. Дашиевагай «Хүхын дальбараа» тухай һанамжаяа бэшэһэн статьятай танилсаад хүнэй хэдэ элдэб хүмүүжэлтэй ухибүүдые зээлүүдгүй һенаандаа оруулба.

Эхэ, эсэгэ бухэн түрэһэн үри хүүгэдээ тэжээжэ, гаръяһань гангарада, хүлыень дүрөөдэ хүргэдэг гэшэбди. Тэдэ дальбараануудтай дэгжэжэ, далая гаргад, ашаг үрэ ехэтэйгээр үргэлжилмэй хэр ха юуб...

Хэдэ ябаһанаа, хэд болоһоноо удхалан хөөрэжэ, һанууллжа һургадаггүй түрэлхидэй байдал олон гэшэбди.

— Манай ухибүүд тэдэзнэйхиһээ юугээр дутаа юм? Эдээлхэ-уухаа тулөө ябана, худэлнэ гэшэбди. Холо оөһэдөө бэеэ даад гэрэд һүүхэшни хүрөө болоо!— гэжэ нэгэ эхэ хунэй эсэгын ухибүүдэйнгээ дунда зэмэлжэ һүүхэнь харахан хүм. Тэдэ хожмонь ухибүүдынь эсэгээ эхэ тоохогүй. Эхэ тэдэнэй байхадань, даншье гайхахагүй һэм дээ. Эхын һургаал гэрээшнэй нимэй үнэн мэтэ гуйээ. «Арсалан шэнги эбэ болоорой» гэжэ урдаһаа урээдэг байһые һанахан лэ агша. Үнеэхи айлай нэгэ хүбүүнинь һэр-шэрхэн жэжэ-бэжэ ябадалтай болобоо...

Тэжээбэри, тэдхэмжэлхэ гарахар дураггүй заримаар яһала байдог. Ганса амааа ангайгаад һүүдагынь ноход неаданой дэд булэ болоод, өөһэдэө ухибүүдтэй болоод, гэрээ һарбайхадань яхабши? Эгээл тиимэ ухибүүдые гэрһаа гаргажа, гансаһань тэнюулаагүй ээмэтэй хэд гэшэб? Ингэжэ болгоомжотой һайнаар бодоо, шэнжэлээ һаамнай, эхин түрүүн түрэлхид, эхэ, эсэгэ гэхэ байнаб. Саг үргэлжэ али бухы юумые шэхээрһээ шагнуулжа, гараарнь барюулжа, нюдөөрнь харуулжа, хара багаханһаань һургаһан һаань, даншье нимэ улэхэгүй һэн ха.

Һургуули түрэлхид хоёрой хоорондо харилсаа холбоон нягта байхадаа, иланхая һайн хаш даа. Тэдэ баһа түрэлхид бухэн ондо ондоо байдаг даа. Мүноо сагай түрэлхид үри болоһон эрдэмэй байдал хана гэшэб? Ондоо болоһон сагнай юунһаа хаанаһаа эхитэйб? Хүсэр саг һайжарааб?

Баһа нэгэ жэшээ дүрдэһүүб. Хүбүүн басаган хоёртой нэгэ эхэ бухы наһаараа мал ажалда худэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гараха дээрээ хүгжэмэй «Жигули» машина абажа үгөө һэн. Тэдэ «таланггүй» байжа, машинаа ондоо хүнһөө болоод байхада, наһанайнгаа амаралтада гараһан хунэйнгээ үрһалаатай нэүртэй болошоо бэлэй. Хүбүүнэй хара хулһэн бэшэ даа, гамтэй аал?!

Иимэ гэм хайрагүй хандалга эхэ эсэгын ашые харюулна, байсуулна гээшэ гү?

Хүн хүндөө хүндэтэй, хамаг юумэнэй хаханатай һайнаар хара багаханһаань хүнбүүдые һүргаха гээшэ мүнөө үеын түрэлхидэй зайлашагүй нангин уялга гэжэ байнам. Һанаашье үзыт: ухибүүдэй 17—18 наһан болотор түрэлхид һургуули хоёрой харилсаанһаа олон юумэ дулдыдахал.

Х. ГАЛСАНОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Хэжэнгэ тосхон.

ЛАУРЕАДАЙ ГАСТРОЛЬ

Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон балетэй академическэ театрай стажер, РСФСР-эй М. Глинкын нэрэмжэтэ Гурэнэй шангай лауреат, дирижер Владимир Рылов эдэ удэрнүүдтэ республикымнай ниислэл хотын айлшан болобо. Буряадай гурэнэй оперо болон балетэй академическэ театрта харуулагдаһан оперонуудай үедэ оркестрые хүтэлбэрилһэн байна. Тедорхойлходо, П. Маскагнын «Хүндэгй нэрэ хүндэ» гэжэ нэгэ актай опероdo, М. Мусоргскиин «Борис Годунов» гэһэн хүгжэмэтэ драмада оркестрые толгойлоо. Айлшамнай үндэр шадабаритай мэргэжэлтэн байһан гэһэн сэгнэлтэ харагшад үгэһэн байна.

Х. СОКТОЕВ.

СУРАНЗАНДА ТАТУУЛҺАНДАЛ...

Дэлхэй дүүрэн суурхаһан хүгжэмшэн һаяхан Улаан-Удэдэмнай айлшалаа. Зүб таабат, Святослав Рихтер. Япон ошоходоо. һөөргөө бусаха замдаа ниислэл хотодомнай тэрэ тогтожо, концертнүүдые үгөө һэм шуу. Эдэ концертнүүдэйнь нэгэндэ хүнүүдэй суглархые хаража, удаахан зогсоо бэлэйб. Ажалайнгаа һүүлээр яаража ерэһэн хүнүүд, хэшээлнүүдһээ һаяхан лэ «мултарһан» студентнэр, аба, эжынэртээ дахасалдажа ерэһэн һургуулиин ухибүүд амияа даража ядаһан юумэнүүд, хубсаһаяа тайлажа, тиихэ мүртөө дарья табилдан хөөрэлдэжэ, театрай фойе соо үнинэйшье үзэгдөөгүй үймөө үүдхэжэ байгаа бэлэй.

— һүү-е, сайн байна! Танайхин бултаараа гүт? Иимэ олон билет хаанаһаа олоо гээшэбтэ? — гэжэ нэгэ эхэнэр ухаа алдан, наһажаал эхэнэрые амаршална.

— Хоюуландаал гэжэ абаһамни, нүгөөдэмни баһа абажархиһан байгаал. Тиигээд лэ ухибүүдтээ ерээбди. Иимэ суутай хүниие хоёр нюдөөрөө хаража абаг лэ,— гэжэ харюусаха зуураа эхэнь ухибүүд тээшээ хараадхина.

— Этигэхэгүйш, Лариса! Үсэгэлдэр тэрэмни билет абаад орожо ерээл... Рихтертэ ошохо дуратай гүш гэжэ һураа...

— Тиихэдэнь юун гээбши?

— Худалаар бү хэлэ гээб... — гэлдэн, залуухан басагадай пишаганаса энеэлдэхэ соносттоно.

— Эжы, аа, эжы! Харыш даа, тэрээхэн басаганай платиие.., Наашаа эрьелдэхэдэнь харыш даа! Эгээл тиимээр оюулха гээ һэм. Хараба гүш, эжы? — гэжэ бүри эдирхэн нэгэн һанаата болошонхой, үгэлнэ.

«Янза бүриин шагнагшад сугларaa байна... Классическа орёо хүгжэм шагнахаар бээ зэһэһэншье, үгышье хүнүүд. XIX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта зохёохы ажалаа ябуулһан, венскэ симфонизмын ёһо заншалнуудые хүгжөөн һалбаруулһандаа онсо габьяатай үргэн шагнагшадта имагтал «Венгр хатарнуудаараа» мэдээжэ болоһон немец композитор Иоганнес Брамсын зохёолнууд мүнөө үдэшэ гүйсэдхэгдэхэ ёһотой. Концертын иимэ программа сугларһан бухы зондо ойлгосотой байха гээшэ гү, али үгы гү? Гүйсэдхэгшэдэ шагнагшадай зүгһөө хэр зэргын дэмжэлгэ үзүүлэгдэхэнь ааб?»,— гэхэ мэтын бодолнууд миниишье һанаае зобоожо байгаа. Теэд иимэрхүү һэжэгүүдыемни оюун бэлигтэ пианист өөрөө оро һэгүй тараажархёо. Хүгжэмдэ һонор, бэшэшье — ямаршье хүнүүдэй анхаралые татама хурсаар тэрэ наадажа, сугларагшадай сэдьхэлые бүхэли үдэшын «барянда» байлгажа шадаа. Пианистын уян хургануудай клавиатура дээгүүр жэгтэй түргэноор «урилдахые» алдангүй хаража һууһан мэргэжэлтэ хүгжэмшэдшье, шэдитэ хүгжэмэй нүлөөн доро эгээл һайхан, эгээл нангин юумэнүүд тухайгаа бодожо һууһан юрыншье шагнагшад айхабтар сэнтэй бэлэг абаһанаа адлихан мэдэржэ байгаа.

Ойлгожо ядахаар юумэн эндэ үгы: дээдэ гарай хүгжэмшэн ямаршье орёо нарин зүйлые шагнагшадай ухаан сэдьхэлдэ дүтэлүүлжэ шададаг гээшэ. Суранзанда татуулһандал, суута пианистын алдарта нэрэдэ татуулжа, зал соо багтажа ядатараа сугларһан хүнүүдэй һүүлэй һүүлдэ нэгэ амин болошоод һууһанииньшье урматай байгаа. Сэхыень хэлэхэдэ, театрайшье, филармонииншье залнууд соо хүгжэмэй үдэшэнүүдэй иимэ зохидоор үнгэрхэнь үсөөн үзэгдэдэг ха юм даа. Ямаршье баримтагүйгөөр иимэ тобшолол хэжэ байхагүйн тула хэдэн жэшээ дурдая.

Рихтер шэнги табан түбидэ суурхаһан нэрэтэй бэшэшье һаа, хүгжэмдэ мэргэжэһэн хүнүүдтэ яһала мэдээжэ хүн, ехэшье, багашье конкурснуудай лауреат Эугениюс Паулаускас манда нэгэ ерээ һэн. Оройдоол хорин-гушан хүнэй урда шэдитэ скрипкэнь уянгалаа, Литвагай хүгжэмшэнэй хоморой бэлиг талаантайе мэдэржэ, үни удаан альга ташажа, баярые хүргэһэн хүнүүд үри хүүгэдээ, танил талаяа дахуулжа асараагүйгөө шаналжа һуугаа бэлэй. Теэд юундэ, яахадаа үргэн ниитэ зон тэрэ концертые анхараагүйб, билет бэдэржэ гүйлдеогүйб? Соносхолнууд хотын гудамжаар дүүрэн үлгэгдөөгүйшье һаа, зоной ябадаг газарта яһала няагдаһан байгаал. Угайдхадаа. хүгжэмэй училищиин багшанар, студентнэр (концерт училищиин байшан соо үнгэрөө) хэшээлнүүдэйнгээ һүүлээр үлэхөөр байгаал! Ёһотой мастерай наадахые шагнаха арга тэдээндэ үдэр бүри олдоно бэшэ ха юм...

Бүри һая Хабаровскын филармониин пианист Вячеслав Соболевский манда ерэхэдээ, Вольфганг Амадей Моцарт, Ференц Лист, Антонио Вивальди гэхэ мэтын суута композиторнуудай зохёолнуудые шагнагшадай анхаралда дурадхаа. Зүгөөр тэрэ абонементын гуримаар хүдэлөө. Тэрэ юуб гэбэл, соёлой институдай студентнэртэ, авиационно заводой хүдэлмэришэдтэ тусхайлагдаһан концертнүүд үгтөө юм. Театр соо гү, али соёлой томо байшан соо концертнүүдэй үнгэрхэ болоо һаа, зон суглархагүй гэжэ харюусалгата нюурнууд болгоомжолһон байгаа хаш. Эугениюс Паулаускасай, Эрхүүгэй филармониин симфоническа оркестрэй, һүүлэй жэлнүүдтэ манда айлшалһан хүгжэмэй хэдэн коллективэй концертнүүдтэ харагшадай мүртэй ябаагүйнь тэдэнэй һэжэг хүдэлгөө ёһотой. Юрэдөөл, Буряадай телевиденеэр Вячеслав Соболевскиин концертын дамжуулагдаагүй һаа, үргэн шагнагшад тиимэ хүнэй ерэһыешье мэдэнгүй үлэшэхэ байгаа.

Ниислэл хотодомнай айлшаар ерэһэн хүгжэмшэдтэ манай шагнагшад иимэ этигэлгүйгөөр хандана гээшэ гү гэжэ һанахада, тиимэшье бэшэ шэнги. Буряадайнгаа филармониин симфоническа оркестрэй концертнүүдтэ — шэнэ. һонин программын бэлдэгдээд байгаашье һаа — шагнагшад оройдоол хэдыхэнээрээ ябана ха юм. Энээн тушаа хүгжэм шэнжэлэгшэ О. Куницын хэдэн удаа сэдьхэлээ үбдэнгеэр бэшэһэн байха. Бүри һаяхан, республикын композиторнуудай холбооной XV пленумдэ зорюулагдаһан буряад хүгжэмэй үдэшэдэ зон айхабтар олоороо сугларһан аад, концертын забһарлалай үедэ зал соо «һэб гэшоо» — имагтал оркестрово хүгжэмэй гүйсэдхэгдэхэ хэбэртэй байхадань, хүнүүд олоороо гаража ябашоо ха юм. Энэ юун тухай хэлэнэб? Үргэн харагшад, шагнагшаднай хүгжэмһөө хашарна гэжэ гү? Үгы даа! Буряад дуунай үдэшын болоходо, ямар нэгэн композиторай гү, али дуушанай зохёохы ажалда зорюулагдаһан концертын болоходо, хүнүүд һууха һууриин олдоогүй һаа, хүл дээрээ зогсожо байжа харадаг, шагнадаг гээшэ. Тиигээд Рихтер шэнги суута хүниие баһал хоёр нюдөөрөө хараха гэжэ оролдоно. Зүгөөр ондоо нэгэ коллективэй гү, али хүгжэмшэдэй классическа болон мүнөө үеын орёо нарин хүгжэм гүйсэдхэхэдэ, зал соо сугларһан зониие хурга даран тоолохоор байшадаг. Гомдолтой даа, юу хэлэхэб! Хэдыхэн зоной урда наадажа байһан хүгжэмшэдтэшье, хооһон шахуу залые сууряатуулан альга ташаһан шагнагшадташье. Хүгжэмэй сэбэрхэн аялгаар сэдьхэлээ сэлмээжэ баясаагүй бусад зондо хэды гомдолтой байха зэргэтэйб!

Хото бухэнэй харагшад хамтын нэгэ «шарайтай», абари шэнжэтэй байдаг. Манай хотын хид театрта иланхаяа хүгжэмтэ арадай зүжэгүүдтэ эльгэлдэг. Буряад дуунай үдэшэнүүдтэ айхабтар олон харагшад, ород романснуудай үдэшэдэ тэрээнһээ бага үсөөншэг зон ямар нэгэн һайндэртэ сугларһан юумэндэл, хүрэжэ ерээд байдаг. Зүгөөр орёо нарин хэлбэритэй хүгжэм шагнаха дуратайшуул манда яахадаа үсөөн гээшэб? Энээндэ хэдэн тайлбари үгэхөөр хаш.

Нэгэдэхеэр, хотодомнай мүнөө сагта хүдэлжэ байгаа хүүгэдэй хүгжэмэй 11 һургуули үсөөдэнэ гэхэ гү, али багтаамжань багадаад байна. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг һургуулиин наһанай бухы ухибүүдэй 2506-ниинь хүгжэмэй һургуулиин шабинар болонхой. 17 ухибүүнһээ нэгэниинь хүгжэмэй һургуулида ябана гээшэ ааб даа. Үсөөн гэхэдэ, үсөөн, бараг гээ һаа, бараг. Улаан-Үдынгөө ниислэл хото байһые хараадаа абажа, үсөөн гэжэ тоолое.

Хоёрдохёор, хүгжэмэй тус һургуулинуудта хүдэлдэг багшанар шабинарайнгаа орёо хүгжэм ойлгохо сэнгые хүгжөөнэгүй, ухибүүдээ дахуулжа, һайн-һайн концертнүүдтэ абаашанагүй. Тэрээнһээ байха, мэргэжэлтэ хүгжэмшэд болохоёо ябаһан хүнүүдэй — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин, Зүүн-Сибириин соёлой институдай студентнэрэй тиимэнүүд концертнүүдтэ үсөөн үзэгдэдэгые гайхамаар. Эндэ баһал багшанарайнь хайхарамжагүй хандалга харагдаадхина. Тэдэнэр өөһэдөөшье концертнүүдтэ хааяахан ябадаг гэжэ сэхэ хэлэлтэй.

Гурбадахяар, дунда һургуулинуудта, техническэ мэргэжэлэй училищинуудта, дээдэ һургуулинуудта ба тэдэнэй хажууда... хүгжэмэй лекцинүүдые... шанар, хүгжэм... ябадаг гэшэ гү? Үгы...

Дүрбэдэхи шалтагаан... шан артистнар бидэнэй... хидоо һайн бэлдэгдэһэн... дэг. Зүгөөр манай ф... ниин оперо болон балетэй... атрай оркестрнууд ж... бэлэдхэлгүй байхаяа... Оркестрнүүдэй бүридэл... шэргэйтэ инструмент... дутахаһаа эхилээд, олон һаад түбэгүүд... лективүүдэй ажалые татадаг, гүйсэдхэгшэ... мэйньшье шанарые... луулдаг байна. Оркестр... гаар наадахые хүгжэм... рамхи «шэхэтэй» нэгэнэй гожорхёо һаа, хожо... цертдэнь тэрэ ерэхэгүй... мэ ушар али олон дах... дагшье байһан байха.

Үри хүүгэдээ багша... һанһаань классическа... хүгжэм шагнуулжа һ... һаамнай, искусстваде... хүгжэмдэ эльгэ ниигэ... нүүд ургажа гарахагүй... һургуулинуудта шалг... рихадаа, «Могучая кучка»... жэ нэгэдэлдэ хэд-... торнууд ородог байна... Мэдэхэгүй юм. Морис... Клод Дебюсси гэшэ... бэлэй гэн маргадаг... лай олон болож. бай... бултанаймнай һанаа... хо ёһотой. Үгы һаа... шан шагнагшадай... шэн-табин хүгжэмшэд... дажа байха ушар... хуулита боложо маг...

Суранзанда татуул... симфони юу хэз... хүүгэдэйнгээ гүйлдэ... хын тула, хүгжэм ёһо... ойлгожо һурахын ту... тал багшанар бэшэ... рэлхидшье оролдохо...

Б. ДАМБАРИНОВА.

АРАДАЙ ДУУНУУД

Огторгойл холохон
шэнгихэн аад,
Орохотойл бороной
түргэниинь бэ,
Оршолон һанахадам
холол шэнгихэн аад,
Ошоходохол наһанай
түргэниинь бэ.

Заанай дүрбэн соёгоое
Залуураар залажа болоногүй,
Замбуулиндаал тараһан
заншалые
Зайсахадаад ябахажа
болоногүй.

Үреэгэйл дүрбэн соёгоое
Үлирбоор залажа болоногүй,
Үргэндөөл тараһан заншалые
Үлүүлээд ябахажа болоногүй.

Яабланайл шэлые
дабамсаараа
Ябахань түргэдэнэ
паровозой,
Ямбатайнгаа мэндые
мэдэмсээрээ
Ярахам түргэдэнэ
минии досоо,
Хүндэлэн хүбшые
дабамсаараа,
Хүнхинэхэнь түргэдэнэ
паровозой,
Хүндэтэйнгөө мэндые
мэдэмсээрээ
Хүхюутэйл болоно
минии досоо.

Хүбшэеэл хүхэрүүлэн
донгодонхой
Хүхы гээшэ ямархан
шубуун гээшэб,
Хүринхэн зүрхэндэ
мартагдаагүй,
Хүндэтэй ямар ёсон гээшэб.
Хадаял хүхэрүүлэн
донгодонхой,
Ханхинадаг ямархан шубуун
гээшэб.
Харахан зүрхэндэ
мартагдаагүй
Хайратай ямар ёсон гээшэб.

Д. ЖУГДУРОВАГАЙ
суглуулбариһаа.

ЗУУН НАҺАНАЙ ЖАРГАЛ

«Зуун наһатай болотороо бү хүгшэрөөрэйгты!». Грузиин үндэр наһатан зон үнэн зүрхэнһөө бидэниие иигэжэ үреэхэдээ, хүнэй наһан имагтал иимэл байха ёһотой гэһэн бодолдо үндэһэлнэ бшуу. Хүн адагынь зуун наһа наһалха ёһотой гэжэ тэдэ тоолоно (республикада үндэр наһатанай тоо хоёр мянганһаа дээшэ болоо).

Абхазида үнгэргэгдэһэн «Наһатай бололго ба үндэр наһа наһалалга» гэжэ уласхоорондын конференцидэ сугларһан геронтологууд мүн лэ тиимэ һанамжатай. Хүн зоной сагһаа урид хүгшэрэлгые һэргылхэ зорилготойгоор эрдэмтэд эндэ сугларaa. Абхазиин үндэр наһатанай жэшээ үнэхөөрөөшье эрхим жэшээ болоно. Үбгэжөөлнүүд цитрусова боролжонууд соо, кукурузын полинууд, сайн плантацинууд дээрэ, малай байрануудта ажалладаг байна. Тэдэнэй олонхинь дайшалхы болон ажалай шагналнуудтай. Баяр баясхалан асардаг ажал, гэрэйнгээ, нютагайнгаа болон ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсалга — эдэ бүгэдэ ута наһа наһалалгын «нюусанууд» болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уласхоорондын конференцидэ хабаадагшад Абхазиин Очамчирска районой Кутол гэжэ һууринай үндэр наһатантай уулзалгын үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Багахан онтохон

«ЭЛЖЭГЭНДЭ ЭТИГЭХЭ ААД...»

Нэгэтэ хүршэнь ходжаһаа элжэгыень эрибэ.

— Намда үгы,—гэжэ ходжа таһа арсаба.

Тэрэ үедэнь газаань элжэгэн абяа гараба.

Хүршэнь гомдошобо:

— Эфенди, элжэгэгүйб гэхэш, теэд газаашни юун абяа гарана гээшэб?!

Ходжа толгойгоо һэжэржэ:

— Ай бурхан, ямаршье хүн гээшэбши даа... Элжэгэндэ этигэхэ аад, сагаан һахалтай болошоһон намда этигэхэгүй...

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Модон түлеэн хадаһаа
Мунхаг ябадал архиһаа.
Наран тэнгэриһээ
Наадан нарайһаа.
Ухаан бодол эрдэмһээ,
Үймэр байдал архиһаа.
Хото город ехээрээ
Хүн зон олооро.

Н. НАНЗАТОВАЙ
суглуулбариһаа.

Врачын зүбшэл

ХАЛДАБАРИТА ҮБШЭНҺЭ ҺЭРГЫЛЭ!

Манай республикада грипп үбшэн таража эхилбэ. Тиимэһээ энэ үбшэнһөө хүн зониие һэргылхэ уялгатайбди.

Грипп гээшэ халдабарита үбшэн. Нюдэндэ харагдахаар бэшэ заахан вирусууд хүнэй аман, хамар соо орожо, грипп үбшэн эхилнэ. Бэеын температура гэнтэ дээшээ боложо, хүн найтаагаад, ханяагаад һалахагүй. Бүхы сээжэнь үбдэһэндэл болодог гээшэ.

Гриппэй вирусууд хүнэй шуһан соо орожо, толгой үбдэжэ, эрьежэ эхилхэ, утаһа шүрбэһэн, үе мүсэнүүд яншаха, шархирха, бэе нэгэл һула, хүн эдеэлхэшье дурагүй болодог. Заримдаа хэн нэгэн харанхалан унажашье магадгүй.

Гурбан, табан үдэр соо хүн үбшэлөөд һайн болодог. Харин грипп ехэнхидээ ондоо үбшэниие дахуулдаг гэжэ бү мартая. Энэнь лэ аюултай. Уушханай ханяадан, бронхит, отит, фронтит, зүрхэнэй үбшэн эхилжэ боломоор. Ухибүүд ба наһатай хүнүүдтэ грипп иланхаяа удаанаар үнгэрнэ. Үбдэжэ байгаад, унтарида хэбтэдэггүй хүнүүдэй грипп бүришье һүжэрдэг гэжэ мэдээжэ ааб даа.

Яагаад грипп халданаб гэхэдэ, үбшэн хүнэй найтаахада гү, али ханяахада, хоёр метрэй зайда шүлһэниинь сасаржа, элүүр хүнэй ама, хамарта тудана. Үгышье һаа, үбшэнтэнэй бариһан аяга, табаг, полотенци, нааданхай элүүр хүнэй барихада, грипп халдадаг юм. Тиимэһээ гриппээр үбшэлһэн хүн поликлиникэ ошожо гү, али врачые гэртээ дуудажа, аргалуулха ёһотой.

Үбшэн хүниие ам... һалга соо хэбтүүлж... нэгэ буланда хүшэ... жуудахи хүнүүдһэ... гаха хэрэгтэй. Тэрэ... гаар полотенци, ... жэ, хубсаһыень, ... тэрииень угааһа... заабол халуун элюр... раха гү, али хлор... дэбтээхэ шухала.

Үбшэнтэниие арг... раа өөрөө үбдэшэ... дүрбэн дабхар марля... юумээр ама, хамар... рэгтэй, тэрэнээ ... һүүлээр угаажа, халуу... рээр хайрахада, ... үбшэн үгы болоно. ... нэй таһалгада саг ... бээ агаар оруулан, ... тай уһаар шалаяа угаа... литр уһанда ... хлорамин) хэрэгтэй.

Грипп аргалхын ... рэниие һэргылбэл ... Грипп үбшэниие һ... цинануудаар хүн зон... жа, столово, кафе ... зоной олоор сугла... зарнуудта ариг сэбэ... ха хэрэгтэй. Хамты... нүүдтэ үбшэнтэнэ... таһалга үгтэхэ ёһотой.

Сэбэр агаарта сэнх... тоор бээ һорижо, ... ба сэнгэхэ арга ... даа адлихан хэрэгт... хүндэ грипп үбшэн ... рэдэггүй юм.

Грипп үбшэн ... тула эмшэд ба ... нуудай түлөөлэгшэд ... оролдохо болоноб...

А. ЧЕРКА...
республикын санэпид...

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮРБЭДЭХИ ШАТА

НЬЮ-ЙОРК. Химическэ зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хорихо тухай аша үрэ ехэтэй, хинагдаха аргатай уласхоорондын конвенци баталха бухы асуудалнуудаар совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй дүрбэдэхи шата октябриин 28-һаа ноябриин 18 болотор эндэ үнгэрбэ. Худалдаа наймаанай (граждан) промышленностьда химическэ зэбсэг лаб үйлэдбэрилхэгүй тухай шэнэ үүсхэлнүүдые СССР-эй делегаци гаргаһан байгаа.

Хөөрэлдөөнүүд дээрэ СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн, элшэн сайд В. Л. Исраэлян Совет делегациие, элшэн сайд Д. Ловиц США-гай делегациие толгойлбо.

ҮРГЭН ЕХЭ БЭЛЭДХЭЛ

ДЕЛИ. Хэдэн зуугаад мянган хүн гараа табиба. Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг Индиин элдэб хэлэн дээрэ— хинди, тамили, телугу, малаялам, бенгали хэлэн дээрэ. Ороной элдэб штадуудай хото городууд болон һууриин тосхонуудһаа ороһон зузаан дэбтэрнүүдые Индиин-совет соёлой бүлгэмэй (ИСКО) штаб-байшан соо ТАСС-ай корреспондентдэ харуулба. «М. С. Горбачевой байгша оной январиин 15-да хэһэн түүхэтэ Мэдүүлгые дэмжэхэ уряа доро эндэ нэгэ миллионһоо дээшэ хүн гараа табиһан байгаа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хани ёһоной албанай хэрэгээр Индидэ ерэлгые хүн зон халуунаар һайшаана,—гэжэ ИСКО-гой генеральна секретарь Литто Гхош хэлэбэ. —Хэдэн штадуудта ИСКО-гой нютагай отделенинүүд гар табилгые суглуулха үүсхэл гаргаа һэн. Мүнөө энэ үүсхэлын бухы орон дотор дэмжэгдэнхэй».

Индиин болон СССР-эй хоорондохи хани харилсаан гансал энэ районгдохи бэшэ, харин бухы дэлхэй дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал хангалгын эрхэ нухэсэл болохо байна.

СТОКГОЛЬМЫН КОНФЕРЕНЦИИН ДҮНГҮҮД

НЬЮ-ЙОРК. Европодо аюулгүй байдалые, хүгжэлтэ дэбжэлтые, харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ, бухы дэлхэй дээрэ уласхоорондын амгалан тайбан ба аюулгүй байдалые хангалгада шухала хубитаяа оруулһан Стокгольмын конференциин дүнгүүдые ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитет һайшааба. Стокгольмдо үгэеэ ойлголсолгонуудай һүүлээр Европодо этигэл найдалые ба аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ, буу зэбсэгүүдые хуряалгада саашадаа амжалта түйлаха зорилготойгоор шэнэ алхамуудые хэхэ тухай үгэеэ ойлголсохо байхабди гэжэ Стокгольмын конференцидэ, этигэл найдал ба аюулгүй байдалые бэхижүүлгын хэмжээнүүдтэ хабаатай тогтоолнууд дотор найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ ТУХАЙ ЭЛИДХЭЛ

ВАШИНГТОН. Сэрэгэй программануудые бэелүүлгын аша туһада США-да граждан эрдэм ухаанай шэнжэлгэнүүдтэ мүнгэ һомолголгоёо хороохо гэһэн мүнөөнэй захиргаанай шиидхэбэри элдэб һалбарида, тэрэ тоодо ядерна элшэ хүсэндэ хангалтагүй муу нүлөө үзүүлхэ байна.

Ядерна байдалые гуримшуулха комиссиин эндэ тараагдаһан элидхэл соо заагдаһанай ёһоор, мүнгэ зөөриин дутандаһанһаа уламжалан, ядерна объектнүүдтэ, тэрэ тоодо атомна электростанцинуудта аюулгүй байдалай түхеэрэлгэнүүдые шэнжэлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн бүхэли программанууд болюулагдаһан байха юм. Федеральна һомололгонуудай хороогдоһон дээрэһээ хэзээдэшье шиидхэгдэхэ аргагүй болоһон гол шухала асуудалнууд энэ документ соо бии.

СЭРЭГЭЙ БЮДЖЕТДЭ ГАР ТАБИГДАБА

ВАШИНГТОН. 1987 оной финансын жэлдэ США-гай сэрэгэй бюджет тухай конгрессэй һайшааһан хуулиин проектдэ президент Р. Рейган гараа табиһан байна. Тэрэнэй үндэһөөр сэрэгэй албан зургаанда 291,9 миллиард доллар үгтэхэ болобо.

США-гай сэрэгэй хүсые, нэн түрүүн стратегическэ добтолхы хүсэнүүдые үргэдхэхэ талаар конгрессэй батал һан һомололгонууд «зүрхэ сэдьхэлыемнай ханаана» гэжэ Сагаан байшангай тарааһан тусхай мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо». «Мүнөөдэр Улаан-Үдэдэ республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд нээгдэхэнь» — суглуулбари. «Соёл болбосоролой баялиг»—түрүү бэшэг. «Һаалишадай мүрысөөн» — шэнжэлэл. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. Үбэл — һуралсалай саг. «Мэдэсэһээ—шадабарида»—Г. Ходоевагай статья. Саг болзортонь, шанартайгаар бариха! «Шэнэ ёһоор эзэн байха»—С. Л. Ошоровтой хэгдэһэн хөөрэлдөөн. Хүдөөгэй залуу кадрнууд. «Таряашадай одото саг» — К. Шопхоевой статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Соёл болбосоролой баялиг — арадай баялиг» гэһэн гаршаг доро материалнуудай суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Правда Бурятиин» вернисаж. «Парижда бүүлгагдаһан зурагууд»—В. Пашинай фото-мэдээсэл. Соёлой һонин. ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

СОНИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — Концерт. 10.05 —«Суббото — түрэлхидэй үдэр». 10.35— «Арадай уран бэлиг». 11.20— «Алупкын музей-ордон». 11.55 — «Бултанда ба хүн бүхэндэ». 12.25 — Баримтата фильм. 13.05—П. Чайковский. Оркестртэй хамта скрипкэ дээрэ гүйсэдхэгдэхэ концерт. 13.45 — Баримтата фильм. 14.15—Уран зохёолой альманах. 15.35—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 15.50 — «Мы из Кронштадта» —уран һайханай фильм. 17.35—Поэзи. Велемир Хлебников. 17.50 —«Ан амитадай аймагта». 18.50 — Ж. Оффенбахай «Прекрасная Елена» оперетгээр фильм-концерт. 20.20 — Телевизор харагшадай асуудалнуудта академик В. П. Афанасьев харюусаха. 20.50 — Мультфильм. 21.00 —«СССР —Инди» гэһэн теле-хүүргэ (Алма-Ата—Дели). 22.00 — Время. 22.35 —Севастополиин прибор бүтээлгын институдай болон Ураалай политехническэ институдай студентнэрэй уулзалга. «КВН-86». 00.35 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — ... фильм. 9.30—Ритмическэ гимнастика. 10.15 — «... почто». 10.45 — Киргиз... левидениин программ... Үдэ. 12.00 —Студент... рилгын областной ... жэлэй ойдо зорюул... дамжуулга. 12.50 — «Дабаан» — телеклуб. ... Мультфильм. Москва... Грузин арадай дуун... —«Равняется четырем ... циям» — фильм-зүжэг... — Соносхол. 16.25 — ... гэртэ». Эстрадна про... 18.10—«Хуули гурим... шад». СССР-эй дотоод... рэгүүдэй министр А. ... сов дамжуулгада ... 19.10—Р. Киплинэй ... нуудаар мультфильм... 20.30 —«Манай сад... —«Амгалан нойрсоты... шуул». 21.15 —Молдав... риле» гэжэ гуталан... тухай. 22.00 —Время. ... —Духовой оркестр ... 22.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо (Моск... ва) — ЦСКА.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства - 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63 информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00763. Заказ № 269. Индекс 04609